

ยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการ
ผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย

พลตรี ชัยวัฒน์ สำน้อย
ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ
กรมยุทธการทหารบก

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “ยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ลักษณะวิชายุทธศาสตร์ ของ พลตรี ชัยวัฒน์ สำน้อย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกัน ราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง ยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย พลตรี ชัยวัฒน์ สำน้อย **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๕

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยดำเนินต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาประมาณ ๒๐ ปี เป็นผลทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่รัฐและทางราชการ อีกทั้ง งบประมาณจำนวนมหาศาลได้ถูกใช้ไปในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านมามีหน่วยงานภาครัฐได้มีการดำเนินงานในหลายมิติ มุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบโดยเร็ว อย่างไรก็ตามด้วยมิติที่มีความซับซ้อน เป็นผลทำให้ขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงประสบความสำเร็จในการทำทลายความชอบธรรมของรัฐในการปกครองพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดของฝ่ายขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงคือมวลชน ทั้งในส่วนของมวลชนที่เป็นสมาชิกเข้าร่วมการปฏิบัติการต่าง ๆ แบบเปิด มวลชนที่เคลื่อนไหวด้านการเมืองและภาคประชาสังคม ตลอดจนมวลชนที่มีแนวความคิดสนับสนุนหรือฝักใฝ่ ที่ผ่านมารัฐบาลได้มีความพยายามในการลดจำนวนมวลชนของขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้วยการปฏิบัติทางยุทธวิธีและความพยายามแบบสันติวิธี ฝ่ายความมั่นคงมีพัฒนาการในการปฏิบัติทางยุทธวิธีได้อย่างมีความแม่นยำมากขึ้น ลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นโดยรอบและการสูญเสียที่ไม่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามความพยายามในการใช้สันติวิธีในการลดจำนวนสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงคราวละปริมาณมากยังสามารถได้รับการเสริมสร้างให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากลมากขึ้น รายงานฉบับนี้ได้ทบทวนองค์ความรู้ที่ได้มีการจัดทำไว้แล้วในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการก่อเหตุรุนแรงและทำการศึกษาสภาพภูมิสังคมและปัญหาในพื้นที่ ด้วยการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิจากผู้มีประสบการณ์ตรง ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐและสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง เพื่อให้สามารถให้บริบทของสถานการณ์เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์การวางแผนสถานการณ์ เป็นผลทำให้สามารถให้แนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์ อันมีความสอดคล้องกับบริบทของสภาพปัญหาในพื้นที่มากที่สุด ตลอดจนระบุปัจจัยที่เป็นประโยชน์รัฐบาลสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินยุทธศาสตร์ได้ต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ปัจจุบันรัฐบาลมีเครื่องมือในการดำเนินยุทธศาสตร์ที่จำเป็นให้ครอบคลุมในทุกมิติอย่างไรก็ตามเครื่องมือต่าง ๆ ล้วนกระจายตัวอยู่ในอำนาจหรือความรับผิดชอบของหน่วยงานที่แตกต่างกัน ซึ่งปัญหาเชิงระบบดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ด้วยหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ ด้วยการ “บริหารงานแบบองค์รวม” หน่วยงานต่าง ๆ มีการบูรณาการและมีเอกภาพในการดำเนินงาน มีนโยบายที่อยู่บนพื้นฐานของการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องอยู่บนพื้นฐานของความ “รู้ รัก สามัคคี”

Abstract

Title Strategy to reintegrate the members of the insurgents in southern border provinces of Thailand

Field Strategy

Name Major General Chaiwat Sanoi   **Course** NDC   **Class** 65

Insurgency in southern border provinces of Thailand is a problematic situation for Thailand for around 20 years, which led to the loss of lives and asset of the people, including the lives of government officials and infrastructure. Moreover, the colossal amount of government spending had been used to finance various attempts to resolve the situation. However, due to the complexity of the situation that the insurgents have been challenging the government legitimacy to govern by using their people utilizing both military and political movement of the insurgents. This created the complex situation. The government have been trying to resolve the situation in different aspect including to reduce the number of members and supporters of the insurgents, with an improvement on tactical operation to be more surgical and precise. However, the peace process still has room for improvement to reduce the number of their members and in a large amount, to be more efficient and to be more coincide with international standards. This study had studied the existing knowledge, which related with insurgency, studied the Geosocial nature of the area, including existing problems, by collecting primary data from Key informants from both the government and insurgents' side, in order to be able to provide context for this unique situation. The previous efforts led the creation of a strategic level policy to reintegrate the members of the insurgents, which was designed to response with the on-going situation. Moreover, the study also identified concerning factors those can be effectively used to utilize the attempt. There are some suggestions those can be made from the study, such as, the government possess the necessary tools for the reintegration process, however these tools are scattered throughout the government body. This obstacle can be overcome by adopting the guideline given by his majesty the King Rama IX by "integrating" government sectors as a unified effort, crafted policy based on the fundamental framework of "Understanding" "Accessibility" and "Development", moreover, those concerning authorities must be able to function on the basis of "Knowing" "Loving" and "Cohesion".

ค
คำนำ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัย
ป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย โดยมีแรงบันดาลใจ
มาจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี ความว่า “We are winning against hunger, this is what we are
doing, we are not fighting against the people, we’re fighting against hunger. We want
them to have a better life, if we make this and they have a better life the people you called
‘communist insurgents’ will have a better life also, so everybody is happy” ในห้วงของภัยคุกคาม
จากลัทธิคอมมิวนิสต์ รัฐบาลไทยได้น้อมนำแนวทางพระราชทานมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินนโยบายด้วย
การบูรณาการการปฏิบัติ การบริหารงานแบบองค์รวมการเข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา และความรู้รักสามัคคี ต่อสู้
กับเงื่อนไขที่นำไปสู่การต่อสู้ ต่อสู้กับความหิวโหย มิได้ต่อสู้กับประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
รัชกาลที่ ๙ มิได้ทรงแบ่งแยกประชาชนออกจากกัน ในสายพระเนตรของพระองค์ ประชาชนทุกคนคือคนไทย
ที่อาจหลงผิดไปบ้างและทรงเปิดกว้างในโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นแปรสภาพกลับมาเป็นประชาชนไทยโดยสมบูรณ์
กล่าวคือการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุแบบไม่มีการแบ่งแยกเป็นผลทำให้ในครั้งนั้นประเทศไทยสามารถก้าวผ่านภัย
คุกคามการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์มาได้อย่างภาคภูมิใจ อย่างไรก็ตามปัจจุบันสถานการณ์ในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนในชาติ อันเป็นผลมาจากปัจจัยพื้นฐานหรือ
ความคับข้องใจ (Grievances) ของคนในพื้นที่ ที่มีต่อรัฐบาลไทย ทั้งนี้ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของสถานการณ์
รัฐบาลไทยได้มีความพยายามในการแก้ปัญหา ทั้งในมิติของการใช้กำลังและการพัฒนาพื้นที่ อย่างไรก็ตาม
ความพยายามในการรับกลับสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขนาดใหญ่
ยังสามารถได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ สภาพภูมิสังคม และมาตรฐานสากลตามที่ได้มี
การวิพากษ์ในเอกสารวิจัยฉบับนี้ กล่าวคือ เป็นการเสนอทางออกด้วยแนวทางสันติวิธีให้กับผู้หลงผิดมีส่วนร่วม
กับกระบวนการสันติภาพ และเป็นการวางรากฐานให้ผู้หลงผิดสามารถกลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติ
และศักดิ์ศรี หาเลี้ยงตนเองและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี แปรสภาพจากสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง
ให้กลับมาเป็นประชาชนไทยที่สมบูรณ์เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

พลตรี

(ชัยวัฒน์ สำน้อย)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยต้องขอแสดงความขอบคุณความกรุณาจาก พล.อ. สุวิศักดิ์ ชนะจิตราสกุล ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำในการดำเนินการขั้นสุดท้าย พร้อมทั้งคำแนะนำจาก พล.ท. ดร. ไสภณ ศิริงาม พล.ท. กิตติ คงสมบัติ และคณาจารย์จากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย ผู้ให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มเติมให้เนื้อหามีความครบถ้วนสมบูรณ์

ขอแสดงความขอบคุณนางนฤมล สำน้อย และ ด.ช. ภูวิษา สำน้อย ที่เป็นกำลังใจสำคัญตลอดห้วงของการเป็นนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความอนุเคราะห์จากผู้บังคับบัญชาของกองทัพบก โดยเฉพาะกรมยุทธการทหารบกและหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ตลอดจนกำลังพลของกองทัพบกที่ให้การสนับสนุนที่สำคัญ เช่น พล.ต. ชาคริต อุจะรัตน์ พ.อ. ดร. ธีรพันธ์ นันทขว้าง พ.อ. อเนก ทาปิน พ.อ. อภิชัย ทองธรรมชาติ พ.อ. มงคล ปุริสา พ.ต. กิตติคุณ สุขสุทธิ และกำลังพลกองปฏิบัติการพิเศษ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารบก ตลอดจนกำลังพลที่ปฏิบัติงานในส่วนงานโครงการพิเศษของศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบกที่ไม่สามารถเอ่ยถึงได้สำหรับการสนับสนุนในการทำวิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอแสดงความขอบคุณกำลังพลและเจ้าหน้าที่ทุกนายที่ปฏิบัติงานด้วยความวิริยะอุตสาหะในทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เสียสละความสุขและความสะดวกสบายส่วนตน เพื่อไปปฏิบัติภารกิจอันมีเกียรติและศักดิ์ศรี ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการปกป้องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และประชาชน

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อความพยายามในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย หรือเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่สามารถนำไปขยายผล ทำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ในเชิงวิชาการเช่นกัน สุดท้ายนี้ ขอแสดงความขอบคุณการสนับสนุนจากทุกฝ่ายทั้งที่ได้เอ่ยและมีได้เอ่ยนาม และหากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พลตรี

(ชัยวัฒน์ สำน้อย)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ญ
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
ขอบเขตของการวิจัย	๗
วิธีการดำเนินการวิจัย	๘
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๑
คำจำกัดความ	๑๑
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๓
ราชกิจจานุเบกษา เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)	๑๓
คู่มือการจัดทำยุทธศาสตร์ กระทรวงมหาดไทย	๑๔
Guide to the Analysis of Insurgency ๒๐๑๒, Central Intelligence Agency, Virginia, USA ๒๐๑๑	๑๖
Understanding States of Resistance, US Army Special Operations Command, Fort Bragg, North Carolina, USA ๒๐๑๙	๑๙
Counterinsurgency Warfare Theory and Practice, COL David Galula, PSI ๒๐๐๒	๒๑

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

Tactics in Counterinsurgency, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, USA ๒๐๐๙	๒๓
Disarming the past International Center for Transitional Justice, Columbia University, New York, USA ๒๐๐๙	๒๕
การพัฒนาคุณภาพการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วยระบบการดูแลต่อเนื่อง และการส่งต่อข้อมูลจากสถานที่ควบคุมตัวสู่มาตรการคุมประพฤติ และการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย, กรมคุมประพฤติ, กระทรวงยุติธรรม	๒๙
Hierarchy of Needs: A Theory of Human Motivation, Abraham H. Maslow ๑๙๕๓	๓๑
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๒
ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและภาพตัวแทนบุคคลพันโทช ในวาทกรรมสนับสนุนบุคคลพันโทชในสื่อสาธารณะ	๓๒
Mapping militant Organizations, “Moro National Liberation Front”, Standford University, California, USA ๑๙๗๗	๓๔
Aceh Conflict Resolution by the government of Indonesia, Zulhilmi, Ady Muzwardi ๒๐๐๖	๓๕
เอกสารทางวิชาการ เรื่อง ความมั่นคงแห่งชาติ : การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๓	๓๖
โครงการพาคนกลับบ้านในบริบทของการแก้ปัญหาความมั่นคง ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้, มหาวิทยาลัยทักษิณ	๓๗
Mapping militant Organizations, “Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC)”, Standford University, California, USA, ๒๐๑๙	๓๘
สรุป	๓๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ ความสำคัญของการรับสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กลับสู่สังคมและความสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่	๔๑
กล่าวนำ	๔๑
ปัจจัยความสำเร็จของขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และการคัดเลือกสมาชิกขบวนการ	๔๒
การปลุกกระแสชาตินิยมเพื่อสะท้อนภาพของช่องว่างระหว่างประชาชนในพื้นที่กับรัฐด้วยแนวความคิดชาติพันธุ์นิยม (Ethnic Nationalism)	๔๔
การสถาปนาอำนาจรัฐซ้อนอำนาจรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และความสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานด้านการเมืองของขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๔๕
ปัญหาในการหาทางออกให้กับสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีใช้การใช้กำลัง	๔๗
ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยกับมิติของการเมืองระหว่างประเทศ	๔๘
ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการในห้วงที่ผ่านมาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความพยายามขนาดใหญ่ในการแก้ปัญหาในระดับยุทธศาสตร์	๔๘
แนวโน้มของสถานการณ์ในอนาคต	๔๙
แนวความคิดในการดำเนินการระดับยุทธศาสตร์	๕๓
สรุปความสำคัญของยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๕๔
สรุป	๕๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการพัฒนาแผนแม่บทตามแนวความคิด การวางแผนสถานการณ์ การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๕๖
กล่าววนำ	๕๖
การวิเคราะห์ความสอดคล้องการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับยุทธศาสตร์ชาติ	๕๗
การวิเคราะห์สภาพของปัญหาประกอบการพัฒนาแผนแม่บท ตามแนวความคิดการวางแผนสถานการณ์	๕๗
การเลือกใช้ปัจจัยในการนำมาจูงใจให้สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าร่วมกระบวนการ	๖๑
ประเภทของขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสถานการณ์ในปัจจุบัน	๖๓
การเตรียมความพร้อมของแกนนำประชาชนฝ่ายเรา และประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายการรับกลับสู่สังคม	๖๕
แก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การนำบทเรียนในต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในการเตรียมความพร้อม ในการดำเนินนโยบายการรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๖๖
แนวทางการออกแบบการนิรโทษกรรมหรือละเว้นการดำเนินคดี ประกอบการดำเนินยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการ ผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๖๘
ตามแนวทาง Transitional Justice ของสหประชาชาติ	๖๘
การติดตามตรวจสอบอดีตสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เข้าร่วมกระบวนการคืนคนสู่สังคม	๖๙
การเลือกใช้ภาษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องและการสื่อสารไปยังสาธารณะ	๗๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การสถาปนาหน่วยงานหรือองค์กรเพื่อกำกับดูแลความพยายาม ในการดำเนินการรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๗๓
สรุป	๗๔
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๗๖
สรุป	๗๖
ข้อเสนอแนะ	๗๘
ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย	๗๘
ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติการ	๘๒
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	๘๖
บรรณานุกรม	๘๘
ภาคผนวก	๙๐
ผนวก ก ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ที่มีประสบการณ์ในพื้นที่และมีความเข้าใจลึกซึ้งในสถานการณ์	๙๑
ผนวก ข ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงที่มีประสบการณ์ในพื้นที่	๙๙
ผนวก ค ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงที่มีประสบการณ์ในพื้นที่	๑๐๓
ผนวก ง ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงที่มีประสบการณ์ในพื้นที่	๑๐๗
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๑๑

ญ
สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

๑ - ๑	เปรียบเทียบลักษณะของภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ และขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๒
๔ - ๑	การให้บริบทตามแนวความคิดการวางแผนสถานการณ์	๕๘
๕ - ๑	ตัวอย่างลำดับขั้นการดำเนินการ	๘๓

๘
สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑ - ๑ ตัวกำหนดพฤติกรรมความต้องการของมนุษย์	๔
๑ - ๒ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายสำคัญในภาพรวมระยะ ๒๐ ปี	๕
๓ - ๑ แนวทางการจัดตั้งสมาชิกของขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๔๓
๓ - ๒ การแบ่งเขตการปกครองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐปัตตานี	๔๖
๓ - ๓ ภาพถ่ายกิจกรรม PERHIMPUAN MELAYU RAYA 2022 ณ หาดवासูกรี ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เมื่อ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕	๕๐
๓ - ๔ ภาพถ่ายกิจกรรมวันรายอแน พ.ศ. ๒๕๖๕	๕๑
๓ - ๕ ภาพถ่ายกิจกรรม MELAYU RAYA 2023 ณ หาดवासูกรี ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เมื่อ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕	๕๒
๔ - ๑ Overt resistance	๖๔
๔ - ๒ ตัวอย่างพาดหัวข่าวที่แสดงถึงวาทกรรมเชิงลบ	๗๒
๔ - ๓ ตัวอย่างพาดหัวข่าวที่แสดงถึงวาทกรรมเชิงลบ	๗๒
๔ - ๔ ตัวอย่างพาดหัวข่าวที่แสดงถึงวาทกรรมเชิงลบ	๗๓

ผนวก ก

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงที่มีประสบการณ์ในพื้นที่ และมีความเข้าใจลึกซึ้งในสถานการณ์

เรื่อง ยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จชต.

ผู้วิจัย นักศึกษา วปอ. พล.ต. ชัยวัฒน์ สำน้อย ตำแหน่ง ผอ.สปก.ยก.ทบ. เลขประจำตัว ๙๗๙๕

หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พล.ต. ชาคริต อุจะรัตน์

ตำแหน่ง ผบ.พล.รพศ.๑/ผบ.ฉก.สันติสุข สถานที่ปฏิบัติงาน/หน่วยงาน นสศ.

ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้อง ฉก.๙, ฉก.๒๔, ผบ.รพศ.๔/ผบ.บก.ความคุม ๔, เสธ.นสศ.

ประสบการณ์ทำงานในส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (เวลา) ๑๙ ปี

วันและเวลาที่ทำการสัมภาษณ์ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

สถานที่สัมภาษณ์ บก.ฉก.สันติสุข ค่ายอิงคยุทธบริหาร จ.ปัตตานี

ผู้สัมภาษณ์ พล.ต. ชัยวัฒน์ สำน้อย

กล่าวนำ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จชต. ของไทย ได้รับการแก้ปัญหาโดยรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากการดำเนินมาตรการทางการทหารควบคู่กับงานด้านพลเรือน ทำให้สถานการณ์ในพื้นที่มีพัฒนาการมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ จากการศึกษา/ถอดบทเรียนการปฏิบัติจากทั่วโลกปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาให้มีความยั่งยืน คือ การปฏิบัติตามหลักนิยม Demobilization (การสลายกำลังทหาร), Disarmament (การปลดอาวุธ) และ Reintegration (การรับกลับสู่สังคม) หรือ DDR

ปัจจุบันกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า ให้น้ำหนักในการแก้ปัญหาในระดับยุทธวิธี เพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อเหตุรุนแรงรายวัน โดยให้ความสำคัญกับการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ เป็นไปในลักษณะของการแก้ปัญหาในระยะสั้น สำหรับการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาในระยะยาว แม้ว่าในห้วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินโครงการพาคคนกลับบ้าน แต่แนวทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ยังคงต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งนี้ การสลายกำลังทหารและการปลดอาวุธเป็นการดำเนินการทางกายภาพสามารถกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามกระบวนการรับกลับสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนในการดำเนินการในมิติของสังคมจิตวิทยา

ความเข้าใจในสถานการณ์ (Situational Awareness) และความเข้าใจในปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องนำมาประกอบการพิจารณาให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคม (Reintegration) ที่มีความชัดเจนและสนับสนุนการแก้ปัญหาในพื้นที่ จชต. ได้อย่างยั่งยืน

ประเด็นคำถามและคำตอบ

คำถาม (๑) ความสำคัญของการรับสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จชต. กลับเข้าสู่สังคมต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จชต.

คำตอบ (๑) การรับกลับเข้าสู่สังคม มีความสำคัญมากถึงมากที่สุด เนื่องด้วยลักษณะของปัญหา ด้วยวิธีการแก้ปัญหาในปัจจุบัน เรามองดูทั่วโลกแล้วเนี่ยจะแก้ปัญหาคือได้ทันของการก่อความไม่สงบ ขับเคลื่อนและก่อความรุนแรงโดยใช้งานมวลชนและใช้สงครามประชาชนไม่เคยมีที่ไหนที่จะสามารถที่จะปิดหรือจบได้ภายในเร็ววัน ใช้เวลานานแน่นอนนี่คือเหตุผลสำคัญที่สุดเพราะใช้นาน แต่มนุษย์จะต้องใช้ชีวิตนะ ใช้ชีวิตมากขึ้น ครอบครัว ลูกเต้า ถ้าเราไม่มีเส้นทางหรือมาตรการในการรองรับกลุ่มบุคคลที่ต้องการเลิกใช้ความรุนแรงเท่ากับว่าเราปิดประตูความสำเร็จ เราไม่มีโอกาสให้เค้าเลิกเลย สมมติว่า มีกลุ่มคนที่ต้องการต่อสู้กับอำนาจรัฐ ใช้ความรุนแรง ในปีที่ ๑ มี ๑,๐๐๐ คน ผ่านไป ๑๐ ปี ตัวเลขน่าจะเพิ่มขึ้น แต่ทันทีที่เราเปิดช่อง ๑,๐๐๐ คน จะลดลงทันที ซึ่งอยู่ที่ทางออกว่าเราจะให้ทางออกเขาได้อย่างไร อยู่ที่ปัจจัยและเงื่อนไขต่าง ๆ ถ้าเราไม่มีโอกาสในการให้ทางออกให้กับสมาชิกทั้งในส่วนที่ใช้และไม่ใช้ความรุนแรง หมายความว่ารัฐปิดโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ เพราะฉะนั้นขอยืนยันว่ารัฐต้องมีแนวทางการดำเนินการหรือมียุทธศาสตร์ในการให้ทางออกกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง

คำถาม (๒) การดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ (๒) ขอทบทวนแนวทางการดำเนินงาน การปฏิบัติของฝ่ายความมั่นคงตั้งแต่ปี ๔๗ เป็นต้นมา ทบทวนผลงาน การปฏิบัติมีความเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร แต่ทันต่อยุคต่อสมัยต่อสภาพแวดล้อม ทั้งในทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธี หรือต่อแนวทางการขับเคลื่อนงานของฝ่ายตรงข้าม หรือตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐาน ความคาดหวังของพี่น้องประชาชนหรือไม่ คำตอบคือตอบสนองอย่างช้า ๆ ไม่ทันใจกองเชียร์ ไม่ทันใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กล่าวคือมีความช้า วงรอบของการปรับปรุงแนวทางการต่อสู้ของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายรัฐตามอยู่ ตอบสนองช้ามาก สิ่งที่เห็นว่ามีปรับปรุงคือการปฏิบัติทางยุทธวิธี เช่น การปิดล้อมตรวจค้น แต่ก่อนใช้กำลังมากในการควบคุมพื้นที่ และไม่มีความแม่นยำในการปฏิบัติต่อเป้าหมาย เป็นในลักษณะของการเชิญตัวหลายรายพร้อมกันเพื่อเข้ากระบวนการซักถาม แต่พัฒนาการที่เกิดขึ้น คือ มีการพัฒนาฐานข้อมูลการข่าวสาร ข่าวกรอง ที่มีความน่าเชื่อถือและแม่นยำมากยิ่งขึ้น มีการสะสมฐานข้อมูล พัฒนาผังความเชื่อมโยง เป็นผลทำให้การปฏิบัติมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น มีพัฒนาการในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างรัดกุมและละเอียดรอบคอบมากยิ่งขึ้น เกิดผลกระทบข้างเคียงน้อยลง งานในด้านของการรักษาความปลอดภัยพื้นที่ การปฏิบัติการทางยุทธวิธีเชิงรุก งาน ปปส. การปราบปรามกองกำลังติดอาวุธ มีพัฒนาการชัดเจน แต่งานในเรื่องของการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ช่วยเหลือประชาชน ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะการตัดสินใจเลือกข้างหรือเลือกฝ่าย แม้กระทั่งงานด้านการพัฒนา ยังไม่ได้

ทำให้ประชาชนมีการตื่นรู้ว่าเรากำลังสู้กับอะไร ยังคงเป็นงานการพัฒนาเพื่อการพัฒนาในเชิงกายภาพ ไม่ได้พัฒนาในลักษณะของการสร้างมวลชนเครือข่ายหรือแนวทางการแบ่งแยก รูปแบบการทำงานที่เป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อม งานพัฒนาและงานมวลชน ยังไม่ตรงประเด็นเท่าที่ควร ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามมีความชัดเจนในการหาประเด็นมาชี้้นำให้ประชาชนเลือกข้างใหม่ ๆ ทุกวัน มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายชัดเจน ว่ากลุ่มไหนสามารถทำได้ กลุ่มไหนไม่สามารถทำได้ มีการจัดลำดับความเร่งด่วน กลุ่มไหนที่ชะลอไว้ก่อน กลุ่มไหนที่ต้องดึงให้ได้ ตัวอย่างที่เห็นภาพชัดคือในหมู่เยาวชนคนรุ่นใหม่เลือกฝ่ายตรงข้ามเกือบเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ในส่วนของ Gen X และ Baby Boomer ซึ่งเคยเป็นมวลชนหลักของขบวนการฯ ได้ถูกจัดเป็นความเร่งด่วนรอง ยังไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมาก ฝ่ายตรงข้ามมี Target audience ที่ชัดเจน และมีการเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้งาน ในขณะที่ฝ่ายรัฐ ยังดำเนินนโยบายด้าน กร. และการพัฒนาแบบเดิม ๆ ไม่ได้นำไปสู่การแย่งชิงมวลชน ไม่สามารถจูงใจประชาชนได้เท่าที่ควร ในส่วนของงานพิทักษ์ประชาชนและทรัพยากร ยังคงดำเนินนโยบายการตั้งด่านบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งประสิทธิผล/ความคุ้มค่าไม่คุ้มค่ากับทรัพยากรที่ต้องนำไปใช้ มีพัฒนาการด้านเทคโนโลยีบ้าง เช่นระบบกล้องตรวจจับใบหน้าหรือทะเบียนรถ ซึ่งอาจตรวจจับได้บ้างแต่นับว่าน้อยมาก การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นการสะท้อนภาพของการพัฒนาในภาพรวมว่าปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนาให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ อาจต้องมีการปรับปรุงให้ตรงกับโจทย์ตรงประเด็นมากกว่านี้ โดยเฉพาะวิธีการของฝ่ายตรงข้าม เป้าหมายที่สองในการปรับปรุงนโยบายคือ ต้องตรงและตอบโจทย์ความต้องการของประชาชน ซึ่งในโอกาสข้างหน้าหากมีโอกาสในการปรับปรุงแก้ไขนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจต้องมีการนำเอาความต้องการ ความคาดหวังของประชาชนมาเป็นหลักในการกำหนดเป็นเป้าหมายหลัก เอากลยุทธ์หรือวิธีการของฝ่ายตรงข้ามมาเป็นเป้าหมายที่สองในการปรับปรุงงานในรอบนี้ และนำเสนอแนวทางหรือนโยบายใหม่กับทั้งรัฐบาลและประชาชน กำหนดความเร่งด่วนให้เป้าหมาย สะท้อนภาพของการดำเนินการเชิงรุก ป้องกันมิให้ฝ่ายความมั่นคงต้องอยู่ในฝ่ายตั้งรับทางแนวความคิด อีกทั้ง เป็นการป้องกันมิให้มีการกำหนดนโยบายโดยผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ผิดหรือถูกชี้้นำโดยฝ่ายตรงข้าม

คำถาม (๓) ปัจจัย/เงื่อนไขต่าง ๆ ตลอดจนแรงจูงใจที่เหมาะสมในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการที่ควรนำมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบาย/แนวทางที่เหมาะสม

คำตอบ (๓) มีปัจจัยหลักสามประการ ปัจจัยแรกที่สำคัญที่สุดคือภาระทางครอบครัว ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นจากทั้งสมาชิกที่ตัดสินใจละทิ้งขบวนการฯ ด้วยตนเองและส่วนที่โดนจับกุม เรื่องครอบครัวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญลำดับต้น ๆ โดยเฉพาะในหมู่ประชาชนคนไทย - พุทธ หรือ ไทย - มุสลิม ประเด็นของบิดามารดา โดยเฉพาะประเด็นด้านบุตร - ธิดา จากประสบการณ์โดยตรงเมื่อมีการพูดถึงลูก สมาชิกขบวนการฯ มักจะนิ่งและมีท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไป เรียกได้ว่าเป็นจุดอ่อนของมนุษย์ ถ้าเราสามารถนำแรงจูงใจดังกล่าวมาใช้ได้อย่างชัดเจนคือเรื่องของครอบครัว ว่าถ้าสมาชิกขบวนการฯ เดินออกมาจากขบวนการฯ สิ่งที่จะได้แน่ ๆ คือครอบครัว ซึ่งจะแตกแยกย่อยออกไปอีก เช่น บางคนออกมาแล้วดูแลครอบครัวไม่ได้ เพราะถูกหลอกใช้มาตั้งแต่มัธยม ไม่มีอาชีพ ไม่มีที่ดิน ไม่มีส่วนยาง ออกมาจะมีชีวิตตกกระท่ำลำบาก เพราะฉะนั้นการสร้างแรงจูงใจต้องไม่ใช่การโฆษณาชวนเชื่อ ตั้งแต่

การชวนออกมาจากขบวนการฯ ผู้ดำเนินการต้องส่งให้ไปให้สุดทางในมิตินี้ ชีวิตส่วนตัวและครอบครัวต้องกลับไปเป็นปกติแบบประชาชนทั่วไปได้ ประเด็นที่สอง คือ ประเด็นทางศาสนาที่ฝ่ายตรงข้ามใช้เป็นเครื่องมือในการมัดตรึงสมาชิกขบวนการฯ ไว้ด้วยข้ออ้างทางศาสนา เป็นอีกประเด็นสำคัญที่แยกออกได้เป็นสองประเภท คือ ประเภทผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาซึ่งจะสามารถค้นพบเหตุผลทางศาสนาได้ด้วยตนเอง หลายคนค้นพบตั้งแต่อยู่ในขบวนการฯ แต่ยังไม่สามารถพูดได้ และยิ่งพ้อออกมาจากขบวนการฯ ยิ่งมีความเข้าใจและมีความเชื่อว่าพระเจ้าได้ให้โอกาสแล้วในการออกมาจากขบวนการฯ หรือบางรายมีความเชื่อว่าตนได้รับใช้ศาสนาได้ตามระยะเวลาที่เป็นพระประสงค์ของพระองค์แล้ว ที่เหลือเป็นหน้าที่ของคนอื่นแล้ว ตนไม่ต้องฎีฮาตแล้ว กล่าวคือเป็นกลุ่มที่มีความพร้อมที่จะมีอิสระในความคิดด้วยเหตุผลตามศาสนา ประเภทที่สองคือกลุ่มที่ถูกหลอกใช้โดยสมบุรณ์ เนื่องจากไม่มีความรู้ทางศาสนาเลย ไม่สามารถหาเหตุผลทางศาสนามาตอบตนเองได้ แม้กระทั่งการชุมนุมปะทะ (สาบานตน) ยังไม่สามารถตอบได้ว่าชอบธรรมหรือไม่ เป็นโมฆะหรือไม่ ต้องการผู้รู้ทางศาสนามาให้ความรู้ ซึ่งสมาชิกประเภทดังกล่าวมีจำนวนมากในขบวนการฯ เปรียบเสมือนเป็นผู้ป่วยทางศาสนาที่ต้องการผู้มีความรู้ทางศาสนามาให้การรักษา มาให้เหตุผลในทางศรัทธา เพื่อชี้แจงให้ทราบว่าสิ่งที่เลือกสิ่งที่เดินออกมาสิ่งที่ทำลงไปคืออะไร สิ่งที่ต้องแท้จริงคืออะไร ปัจจัยด้านศาสนาในบริบทของพื้นที่ ๓ จขต. จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มของสมาชิกปฏิบัติการหรือผู้ดูแลอาเยาะห์ (หมู่บ้านจัดตั้ง) ทั้งหมดผูกมัดไว้ด้วยเงื่อนไขทางศาสนาทั้งสิ้น เว้นแต่ระดับผู้นำ จะเห็นได้ว่าในบรรดาผู้นำกลับไม่มีเลย ระดับผู้นำไม่ได้สนใจเงื่อนไขทางศาสนาเลย ตระหนักอยู่ในใจว่าเหตุผลทางศาสนาเป็นข้ออ้างในการขับเคลื่อนงาน ประเด็นนี้ต้องได้รับการถ่ายทอดเนื่องจากจะสามารถสะท้อนภาพที่แท้จริงของการต่อสู้ได้ว่ามีช่องทางใหญ่ที่ต่อสู้เพื่อศาสนา ศาสนาถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหลอกสมาชิกระดับล่าง จากประสบการณ์การเคยพบเคยพูดคุยกับระดับนำพบว่าไม่มีการพูดถึงประเด็นด้านศาสนาเลย ผู้นำแปรสภาพเป็นคล้ายนักการเมืองไปหมดแล้ว และตระหนักว่าเรื่องศาสนาเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อและหลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยในประเด็นของศาสนา แกนนำไม่ยอมได้เถียงในประเด็นด้านศาสนา เงื่อนไขที่สองที่เอาประเด็นด้านศาสนามาจับนับว่ามีนัยยะสำคัญ เนื่องจากจะสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าแกนนำสำคัญระดับอำนาจการไม่เคยถูกชี้หน้าด้วยประเด็นทางศาสนาแบบบริสุทธิ์เลย กล่าวคือ เหมือนมีการแบ่งชั้นในการใช้ศาสนาดังนี้ ระดับล่างศาสนาคือเครื่องมือผูกมัดระดับบนศาสนาคือเรื่องของเครื่องมือ เรื่องของการเมือง เงื่อนไขสุดท้ายแต่ไม่ได้มีความสำคัญยิ่งหย่อนไปกว่ากันคือ เงื่อนไขทางด้านกฎหมาย ชั้นแรกคือต้องทำความเข้าใจทัศนคติของสมาชิกขบวนการฯ ที่มีต่อกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งสมาชิกขบวนการฯ พิจารณาว่ากฎหมายอยู่ในมือของฝ่ายรัฐ ถ้าฝ่ายรัฐมีความจริงใจก็จะต้องสามารถแก้ไขให้ฝ่ายขบวนการฯ ได้ ปัญหาที่กำลังดำเนินอยู่มิใช่ปัญหาอาชญากรรมเฉพาะตัว อย่างไรก็ตามเป็นปัญหาอาชญากรรมของผู้หลงผิด อาชญากรรมขบวนการฯ แต่ฝ่ายรัฐยังใช้กฎหมายปกติ และยังไม่มีการกฎหมายที่จะสามารถนำไปสู่การปลดล็อก สองประเด็นปัญหาในแง่กฎหมายคือการใช้กฎหมายปกติ ต้องไปต่อสู้ในศาลด้วยกระบวนการปกติ สองเราไม่มีกฎหมายปลดล็อก เช่น พ.ร.บ. ความมั่นคง อบรม ๖ เดือน แทนการฟ้องก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับในกระบวนการยุติธรรม เพราะฉะนั้นเราต้องมองย้อนกลับไปให้ครบทั้งระบบ ป้องกันมิให้ฝ่ายรัฐมีการ

พลาดโดยง่าย กล่าวคือมีผู้ออกจากขบวนการฯ สุดท้ายต้องติดคุก ซึ่งผู้ที่ดำเนินการในประเด็นดังกล่าวอาจประสบปัญหาเนื่องจากได้ไปพยายามสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ สุดท้ายพาสมาชิกในครอบครัวมาติดคุก เพราะฉะนั้นจะเป็นผลทำให้เงื่อนไขสองข้อแรกแทบสิ้นประโยชน์ องค์ประกอบทั้งสามต้องได้รับการออกแบบและประดิษฐ์ให้มีความสมดุลเพียงพอ ปัจจัยที่สี่ที่สำคัญอีกประเด็นคือการติดตามตรวจสอบ ทั้งติดตามตรวจสอบรายบุคคลและติดตามผลเครือข่าย เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เคยมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรง หากไม่มีการติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพจะเปรียบเสมือนการพอกตัว/ล้างความผิดให้ และหากสถานการณ์ไปถึงจุดที่ไม่มีทางเลือกอาจทำให้บุคคลเหล่านี้หวนกลับเข้ามาหาแนวทางการใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะเมื่อมีการรวมกลุ่มกันของอดีตสมาชิกขบวนการฯ ตลอดจนหากมีความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ ขบวนการฯ กลับมาเข้มแข็งหรือได้รับชัยชนะ กลุ่มบุคคลเหล่านี้เชื่อว่าพร้อมที่จะกลับเข้าสู่ขบวนการฯ อีกครั้งหนึ่งอาจจะในบทบาทอื่น ๆ อีกทั้ง ฝ่ายรัฐควรมีการจัดตั้งสมาคม/ขบวนการฯ หรือกลุ่มองค์กร ให้มีการรวมตัวกันเพื่อขับเคลื่อนในหัวข้อที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนจัดตั้งให้มีแกนนำในกลุ่มต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหวในทุกระดับ หากปราศจากปัจจัยการติดตามตรวจสอบ ความพยายามทั้งหมดอาจไร้ความหมาย

คำถาม (๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมการในเรื่องใดบ้าง มีเครื่องมือ/กลไกที่เหมาะสมในการดำเนินการหรือไม่ และปัจจุบันมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด

คำตอบ (๔) เครื่องมือและกลไกของรัฐบาลที่สามารถนำมาใช้งานได้มีอยู่ อย่างไรก็ตามยังไม่มีความพร้อมในประเด็นของการเป็นเอกภาพในการดำเนินการ และมีบางประเด็นที่ยังไม่พร้อม ที่ยังไม่พร้อมที่สุดคือกระบวนการทางกฎหมาย สมมติว่าเรามีการกำหนด Immunity รายบุคคล หรือการละเว้นการลงโทษทางอาญา ใครที่เข้าเกณฑ์ตามที่กำหนด คนเหล่านี้จะได้เอกสิทธิ์คุ้มครองการกลับเข้ามาสู่โลกแห่งความเป็นจริง กฎหมายตัวนี้ยังไม่ มี ซึ่งเป็นจุดตัดสินใจให้คนในขบวนการฯว่าจะเดินออกจากที่มืดเข้าสู่ด้านสว่าง ทำให้ไม่มีหลักประกันความมั่นใจ ทำให้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว การติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องยาวนาน หรือเราต้องอาศัยการรอปัจจัยอื่น ๆ เช่น ตัวบุคคลนั้นป่วย หรือคนใกล้ชิดในครอบครัวกำลังจะเสียชีวิต ทำให้ปัจจัยที่เราพึ่งพาได้โดยแท้จริงไม่ปรากฏอยู่จริง ความเกือกูลในทางกฎหมายต่อการตัดสินใจของผู้ที่เคยกระทำความผิดถือว่ามีความสำคัญมาก กับการตัดสินใจก้าวออกมาจากขบวนการฯ แม้กระทั่งการให้เอกสิทธิ์คุ้มครองชั่วคราวก็นับว่าเป็นเครื่องมือแรกที่ฝ่ายรัฐควรมี มีการออกแบบและมอบหมายให้ชัดเจน เช่น ต้องผ่านการลงนามสามฝ่าย ผู้ว่าราชการจังหวัด ผบ.ชุดเฉพาะกิจจังหวัด และ ผู้บัญชาการของฝ่ายตำรวจ ซึ่งจะมีผลไปต่อเนื่องในเรื่องอื่น ๆ เช่น กองทุนยุติธรรม การแต่งตั้งทนาย การดำรงชีพ กองทุนประกอบอาชีพ การต่อสู้คดี และประเด็นอื่น ๆ เครื่องมือเหล่านี้มีอยู่จริง อย่างไรก็ตามล้วนกระจัดกระจายกันอยู่ในที่ต่าง ๆ แม้กระทั่งภายหลังการตัดสินใจโทษจำคุก อาจมีผู้กลับตัวกลับใจ พร้อมก้าวออกมาให้ความช่วยเหลือกับฝ่ายรัฐ อยากเสนอให้มีการพักโทษก็ไม่สามารถออกมาได้ เนื่องจากอำนาจการพักโทษอยู่ที่ ผบ.เรือนจำ ซึ่งไม่ยอมรับความเสี่ยง เนื่องจากไม่มั่นใจในข้อมูลหรือสถานการณ์ เครื่องมือที่พร้อมเอามา มีอยู่พอสมควรแต่การบูรณาการเครื่องมือให้นำไปสู่เป้าหมายยังไม่มีเจ้าภาพในการดำเนินการ อาจจะต้องมี

คณะทำงานหรือทีมงาน ทั้งในระดับผู้อำนวยการตัดสินใจมาพูดคุยเพื่อถกแถลงแนวทาง ตลอดจนมอบข้อสั่งการให้กับผู้ดำเนินการในระดับหน่วยงาน ผู้ปฏิบัติ ที่เป็นผู้ลงมือทำให้มาร่วมทำงานบูรณาการ เช่น อัยการ กรมบังคับคดี พม. เพื่อเยียวยา มาทำงานให้เป็นแบบแผน ฝ่ายทหารทำก็เป็นในลักษณะของโครงการพาคณกลับบ้าน ดำเนินงานในลักษณะของการขอรับการสนับสนุนเป็นครั้งคราว ผ่านความสัมพันธ์ส่วนตัว กลไกที่เป็นการดำเนินการแบบเป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่เกิดขึ้น เป็นการดำเนินการโดยฝ่ายทหารฝ่ายเดียว เป็นในลักษณะของการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าชั่วคราว เนื่องจากยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน

คำถาม (๕) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสื่อสารอย่างไร ทั้งในด้านแนวทางในการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจต่อกลุ่มเป้าหมายและการสื่อสารไปยังสาธารณะ

คำตอบ (๕) การวางรูปแบบการทำงานต้องพิจารณาให้ครบทุกองค์ประกอบ เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบที่ไม่อยากให้เกิด เช่น ดำเนินการอย่างหนึ่งไปกระทบความพยายามในการดำเนินการอีกอย่างหนึ่ง อีกกรณีคือความพยายามในการพาคณกลับบ้าน ในสายตาของผู้ไม่เห็นด้วยอาจกลายเป็นการพาโจรกลับบ้าน เงื่อนไขที่สำคัญ คือ จังหวะเวลา หรือ Timing ต้องเหมาะสมและเป็นขั้นเป็นตอน ตัวอย่างเช่น กำหนด วันฮารีรายอ เป็นวันที่จะมีการดำเนินการ ต้องมีการสื่อสารสาธารณะอย่างเป็นเรื่องเป็นราวทั้งในและต่างประเทศ นำผู้รู้มากล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การมาอัฟ หรือการให้อภัย เดินสายพูดคุยเอาบาบ เอาเจ้าอาวาส เจ้าคณะจังหวัดออกมายุติกัน หลีกเลี่ยงศาสนาพุทธ มุสลิมว่าอย่างไร การให้อภัยคนยิ่งใหญ่ขนาดไหน แล้วเราจะให้อภัยกันอย่างไร ในบริบทของสังคม ปัจจัยหลัก คือ การให้อภัย ซึ่งคือทางออกและจุดสิ้นสุดของสถานการณ์อย่างแท้จริง มิใช่เรื่องการเจรจาต่อรองอำนาจรัฐ การเจรจาต่อรองอำนาจรัฐเป็นเพียงเป้าหมายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การหาทางออกของแต่ละฝ่าย ความสำเร็จที่แท้จริงของสังคมคือการให้อภัย อันจะนำไปสู่ความสงบหรือการสิ้นสุดที่แท้จริง ซึ่งบรรยากาศของการให้อภัยเป็นเงื่อนไขที่สามารถกระทำให้เกิดขึ้น สมมติว่ามีผู้ออกมาประกาศว่าเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ๓ จขต. จะยุติ สิ้นสุดลงแล้วบุคคลนั้นมีบารมีมีความยิ่งใหญ่จริง ๆ ประชาชนในพื้นที่จะแสดงออกถึงความยินดี ประชาชนในพื้นที่มีความเบื่อหน่ายกับสถานการณ์ เพียงแต่การขับเคลื่อนและขึ้นนำกระแสสังคมยังไม่มี ความชัดเจน ใจที่ยิ่งใหญ่ก็คือใครจะเป็นผู้ที่เหมาะสมในการออกมาประกาศว่าวันพรุ่งนี้เหตุการณ์จะยุติแล้ว ถ้าตอบแบบเร็ว ๆ คือเอาหัวหน้าเบอร์ ๑ ของ BRN ออกมาประกาศ ถ้าให้ นรม. ประกาศ ประชาชนในพื้นที่อาจไม่มีความเชื่อมั่น หรือแม้กระทั่งเอานายฮาซัน ตอยิบ ประธานอาวุโสสุดมาประกาศ สถานการณ์ก็อาจจะไม่สิ้นสุด สมาชิกปฏิบัติการระดับล่าง ๆ อาจไม่ตระหนักรู้ว่าฮาซัน ตอยิบ คือใคร ดังนั้น เหมือนกับต้องย้อนไปประเด็นแรก กระบวนการนี้คือกระบวนการสำคัญที่จะเป็นการทำให้สมาชิกขบวนการฯ ละทิ้งแนวทางการต่อสู้ ถ้าฝ่ายรัฐเลือกที่จะไม่ทำตามเท่ากับว่าเป็นการปิดประตูความสำเร็จ ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ คือ จังหวะเวลา การสร้างบริบทให้กับสภาพแวดล้อม สะท้อนภาพของความต้องการให้ความชัดเจนสูงสุด เป็นกระบวนการทางสังคมที่สำคัญ ขั้นตอนที่สำคัญ คือ การเรียงร้อยถักทอเรื่องราว สร้างบรรยากาศ สร้างความมั่นใจไว้เนื้อเชื่อใจอย่างต่อเนื่อง จนถึงจุดที่ประเมินสถานการณ์แล้วเห็นว่าเหมาะสม ตามที่ยกตัวอย่างไป เช่น จบที่วันฮารีรายอ ให้สมาชิกขบวนการฯ

ออกมาเป็นจำนวนมาก อาจจะเรียกว่ามาอ็อปเดย์ ซึ่งก็คือวันที่ทุกคนให้อภัยกัน ประชาชนออกจากบ้านมาสวนมนต์ วิงวอนให้ทุกอย่างยุติ กล่าวคือกระบวนการมีระยะ ระยะแห่งการสร้างควมไว้นื้อเชื่อใจ ซึ่งควรเริ่มดำเนินการ แล้วเนื่องจากสถานการณ์มีความต่อเนื่องมากกว่า ๑๐ ปี ถ้ายังไม่มีช่องทางออก/ทางเลือก หมายความว่ารัฐบาล ยังไม่ได้แก้ปัญหา ทางจบที่รัฐบาลมอง อยู่ห่างออกไปในระยะเวลาเท่าไร กระบวนการสร้างควมไว้นื้อเชื่อใจ เครือข่ายในทางลับต้องดำเนินการอย่างเนิ่น ๆ จะมีหน้าตาอย่างไร ใครเป็นผู้ปฏิบัติ บางอย่างไม่สามารถเปิดเผยได้ ตั้งแต่ต้น แต่สามารถนำไปสู่วันสำคัญตามที่ฝ่ายเรากำหนด อย่างไรก็ตามอาจยังปรากฏสมาชิกขบวนการฯ ที่มี แนวความคิดรุนแรงแข็งแแกร่ง ปฏิเสธที่จะออกจากขบวนการฯ และดำรงความพยายามในการหาการสนับสนุน เพิ่มเติม แต่สงครามที่ขับเคลื่อนด้วยฐานมวลชนแทบสิ้นสุด จะเหลือเพียงการต่อสู้ด้วยแนวทางก่อการร้าย การสู้ ด้วยแนวทางตามกฎหมายที่มีอยู่เดิมอาจไม่ประสบความสำเร็จมากเท่าที่ควร สิ่งที่เป็นคือการตัดวงจรการบ่ม เพาะมิให้มีการผลิตนักสู้เข้ามาเพิ่ม พร้อมทั้งรัฐบาลต้องหาทางออกให้สมาชิกปัจจุบัน ตลอดจนชี้แนะสังคมให้สังคม เลือกลงในแนวทางที่ฝ่ายเราต้องการ ซึ่งเป็นปัจจัย ๓ ประการที่มีความสำคัญ ต้องมีการดำเนินการอย่างประสาน สอดคล้อง

คำถาม (๖) สถานการณ์ในอุดมคติ สถานการณ์ที่เป็นไปได้มากที่สุด และสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดใน การดำเนินนโยบาย รวมทั้งข้อควรระวัง

คำตอบ (๖) การดำเนินการรับสมาชิกขบวนการฯ กลับเข้าสู่สังคม หากผิดพลาดก็จะมีผลกระทบร้ายแรงต่อ กระบวนการแก้ปัญหา จต. ยกตัวอย่างเช่น มาอ็อปเดย์อาจไม่จำเป็นต้องมีเพียงครั้งเดียว มาอ็อปเดย์ปีนี้ มาอ็อปเดย์ ปีหน้า เหมือนกลับเราจัดงานวันฮารีรายอ ก็จะเป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่ามาอ็อปเดย์จะมาเรื่อย ๆ คนในขบวนการฯ สมาชิกในครอบครัวจะมีความหวัง กระบวนการแบบนี้เป็นกระบวนการเชิงบวก เป็นกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสากลทั่วโลก การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ ผลกระทบเชิงลบน้อยมากแทบจะไม่มีผลทางลบเลย ปัจจัยที่สำคัญคือการติดตามตรวจสอบ เมื่อออกมาจากขบวนการฯ แล้วต้องได้สถานะที่เหมาะสม ผ่านการคัดกรอง กระบวนการคัดกรองเดิมอาจจะใช้ไม่ได้ เช่น มีข้อกำหนดว่าต้องนำอาวุธออกมาด้วย ต้องมีการกำหนดตัวชีวิตในการคัดกรองที่สอดคล้องกับความเป็นจริง ไม่เหมือน ๓๐ - ๔๐ ปีที่แล้ว อะไรคือตัวชีวิต บุคคลไหนคือใครใน ขบวนการฯ เมื่อออกมาแล้วต้องได้รับการสนับสนุนตามสมควร ทั้งในด้านกฎหมาย ชีวิตความเป็นอยู่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการดำรงตนอย่างมีเกียรติในสังคม และการดูแลประกอบการศึกษา ตรวจสอบ คนเหล่านี้ในขบวนการฯ คือคนที่ถูกลอก ถูกหลอกอย่างมาก นี่คือการประสพการณ์เชิงประจักษ์ ที่ออกมา ณ ปัจจุบันรัฐก็ไม่ได้ดูแลอะไรเท่าไรแต่เค้าก็ไม่ได้อยากกลับเข้าไป เพราะเขาได้เรียนรู้แล้วด้วยตนเองว่าไม่ได้ เลวร้ายแบบที่ถูกพร่ำสอน ที่ผ่านมาสวมชั้นตอนหลัก การคัดกรอง การดูแล และการติดตามตรวจสอบ ยังดำเนิน ไปไม่ได้ดีเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามผู้ที่ออกจากขบวนการฯ ส่วนใหญ่ไม่ต้องการกลับเข้าไปร่วมต่อสู้กับขบวนการฯ อีก สาเหตุมาจากขบวนการฯ โทก ไม่ตรงกับที่ขบวนการฯ ชวนเชื่อ ดังนั้น กระบวนการรับกลับสู่สังคมแก่รัฐบาล คิดจะทำถือว่าเป็นกระบวนการเชิงบวกแล้ว อยากรให้อยู่ในกระบวนการพูดคุยด้วยซ้ำ เพื่อช่วงชิงการขึ้นนำกระแส

ว่ารัฐเป็นฝ่ายที่เปิดทางให้คนเหล่านี้ ออก มีได้ปล่อยไว้ให้เป็นเงื่อนไขการต่อรองของฝ่ายตรงข้าม ถ้ารัฐเสนอ เช่น ให้ระยะเวลา ๓ เดือน นิรโทษกรรม ๑๐๐ ราย จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลทันที ในทางกลับกันถ้าฝ่ายตรงข้าม เสนออภัยโทษในเรือนจำ ๑๐๐ ราย ในจำนวนดังกล่าวอาจอยากกลับเข้าสนับสนุนขบวนการฯ เนื่องจากออกมา ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน หากเป็นการเสนอของฝ่ายเรา นับว่าเป็นการแสดงท่าทีเชิงบวก ต้องการให้ออกมาเจอ ชีวิตที่ดี ถ้าฝ่ายตรงข้ามเสนอจะกลายเป็นเงื่อนไขต่อรองทางการเมือง ถ้ารัฐบาลดำเนินการอย่างจริงจังจะมี ผลกระทบเชิงลบน้อยมาก และสามารถเป็นเครื่องมือทางการเมือง กรณีที่เลวร้ายที่สุดคือ รัฐบาลไม่ดำเนินการใด ๆ ในประเด็นการรับกลับสู่สังคมเลย ขบวนการฯ สามารถผลิตสมาชิกได้เรื่อย และไม่มีทางออกจากขบวนการฯ กลายเป็นข้อต่อรองและเงื่อนไขทางการเมืองที่ไม่มีที่สิ้นสุด กรณีอันตรายที่สุดแต่เป็นไปได้น้อยที่สุดคือ ไม่มี กระบวนการติดตามตรวจสอบที่เข้มแข็งและสอดคล้องต่อสถานการณ์ อาจนำไปสู่การรวมกลุ่มเป็นขบวนการใต้ดิน ที่มีความพร้อมในการลุกฮือขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อสถานการณ์เกื้อกูล แต่ถ้าถามว่าข้อเท็จจริงจะเป็นแบบนั้นหรือไม่ เป็นไปได้ยากถ้าเงื่อนไขต่าง ๆ ถูกนำมาใช้อย่างครบถ้วน ตัวอย่างเช่นครอบครัว ตัวอย่างเมื่อสมาชิกครอบครัวออกจากขบวนการฯ มาแล้วขอพาคครอบครัวไปเที่ยวหาผู้ใหญ่ก่อนเป็นลำดับแรก สภาพแวดล้อมของสังคมไม่ได้เอื้อต่อ การขับเคลื่อนของขบวนการ BRN แล้ว เพราะฉะนั้นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดที่อาจเกิดขึ้นมีความเป็นไปได้น้อย มาก

คำถาม (๗) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำตอบ (๗) ประเด็นเพิ่มเติมที่อยากฝากไว้คือแนวทางการดำเนินการต่อกลุ่มผู้ต้องขัง ผู้อยู่ระหว่างการดำเนินคดี ผู้พ้นโทษ และผู้ที่ถูกยกฟ้อง ซึ่งมีอยู่ประมาณมากกว่า ๑๐,๐๐๐ คน และกลุ่มที่เคลื่อนไหวอยู่ในต่างประเทศ ทั้งที่ หลบหนีออกจากขบวนการฯ ไปหลบซ่อนอยู่ในต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น กรณี ๑๓๑ คนไทย และส่วนที่หลบหนี อยู่ในต่างประเทศและทำงานเป็นท่อน้ำเลี้ยงให้ขบวนการฯ ตลอดจนกลุ่มแกนนำในต่างประเทศทั้งใน มช., อช. และประเทศในทวีปยุโรป ซึ่งในกลุ่มต่าง ๆ ต้องมีแนวทาง/วิธีการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไป ไม่สามารถละทิ้ง ได้เพื่อให้รัฐบาลสามารถดำเนินการได้อย่างครบถ้วนทั้งระบบ

ผนวก ข

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงที่มีประสบการณ์ในพื้นที่

เรื่อง ยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จชต.

ผู้วิจัย นักศึกษา วปอ. พล.ต. ชัยวัฒน์ สำน้อย ตำแหน่ง ผอ.สปก.ยก.ทบ. เลขประจำตัว ๙๗๙๕

หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พ.อ. ดร. ธีรพันธ์ นันทขว้าง

ตำแหน่ง รอง ผอ.ศชบ.ทบ. สถานที่ปฏิบัติงาน/หน่วยงาน ศชบ.ทบ.

ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้อง ผบ.หน่วยในโครงการพิเศษของ ศปก.ทบ.

ประสบการณ์ทำงานในส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (เวลา) ๘ ปี

วันและเวลาทำการสัมภาษณ์ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

สถานที่สัมภาษณ์ ศชบ.ทบ.

ผู้สัมภาษณ์ พล.ต. ชัยวัฒน์ สำน้อย

กล่าวนำ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จชต. ของไทย ได้รับการแก้ปัญหาโดยรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากการดำเนินมาตรการทางการทหารควบคู่กับงานด้านพลเรือน ทำให้สถานการณ์ในพื้นที่ที่มีพัฒนาการมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ จากการศึกษา/ถอดบทเรียนการปฏิบัติจากทั่วโลกปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาให้มีความยั่งยืน คือ การปฏิบัติตามหลักนิยม Demobilization (การสลายกำลังทหาร), Disarmament (การปลดอาวุธ) และ Reintegration (การรับกลับสู่สังคม) หรือ DDR

ปัจจุบันกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า ให้น้ำหนักในการแก้ปัญหาในระดับยุทธวิธี เพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อเหตุรุนแรงรายวัน โดยให้ความสำคัญกับการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ เป็นไปในลักษณะของการแก้ปัญหาในระยะสั้น สำหรับการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาในระยะยาว แม้ว่าในห้วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินโครงการพาคคนกลับบ้าน แต่แนวทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ยังคงต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งนี้ การสลายกำลังทหารและการปลดอาวุธเป็นการดำเนินการทางกายภาพสามารถกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามกระบวนการรับกลับสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนในการดำเนินการในมิติของสังคมจิตวิทยา ความเข้าใจในสถานการณ์ (Situational Awareness) และความเข้าใจในปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องนำมา

ประกอบการพิจารณาให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคม (Reintegration) ที่มีความชัดเจน และสนับสนุนการแก้ปัญหาในพื้นที่ จต. ได้อย่างยั่งยืน

ประเด็นคำถามและคำตอบ

คำถาม (๑) ความสำคัญของการรับสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จต. กลับเข้าสู่สังคม ต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จต.

คำตอบ (๑) เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการดำเนินการต่อสมาชิกขบวนการ ผกร. ในพื้นที่ จต. ในลำดับแรกต้องแบ่งประเภทสมาชิกขบวนการฯ ออกเป็นสามประเภทหลัก ๆ เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายหรือแนวทางที่เหมาะสมกับสมาชิกในแต่ละประเภท ได้แก่ ประเภทที่ต่อสู้ทางความคิด หรือแกนนำในระดับสูง กลุ่มที่กำหนดนโยบาย ประเภทนี้จะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความสามารถ มีการศึกษา ประเภทต่อมาคือ ประเภทที่ต่อสู้ทางกายภาพ ฝ่ายกำลังทหาร สมาชิกที่ Active ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และประเภทผู้สนับสนุนฝักใฝ่ อาจให้ความช่วยเหลือบ้างตามโอกาส แต่ไม่ได้ละทิ้งสังคมออกมาเต็มตัว ในสถานการณ์นี้จะยังไม่มีการพูดถึงพวกที่เป็น Passive Supporters เพราะกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ในเชิงกายภาพยังอยู่กับสังคมของฝ่ายรัฐ มีเพียงทัศนคติที่เอนเอียงเหมือนจะเห็นด้วยกับฝ่ายขบวนการฯ ถ้าสถานการณ์คลี่คลาย กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่จะกลับมาเองโดยธรรมชาติ สำหรับการแบ่งประเภทออกเป็นสามประเภทนั้น การรับสมาชิกทั้งสามประเภทกลับเข้ามาสู่สังคมนับว่ามีความสำคัญมาก สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาในระยะยาว การใช้กำลังเข้าแก้ปัญหาไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยสมบูรณ์ และอาจสร้างให้เกิดความขัดแย้งมากยิ่งขึ้นในอนาคต

คำถาม (๒) การดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร

คำตอบ (๒) ถ้าจะมองในเชิงตัวเลขหรือสถิติเหตุการณ์ความรุนแรง สถานการณ์ในปัจจุบันอาจดูเหมือนว่ามีพัฒนาการของสถานการณ์ แต่ในข้อเท็จจริงสามารถเห็นได้ว่า ขบวนการฯ มีการเปลี่ยนสนามรบในเชิงกายภาพมาที่สนามรบทางความคิด การใช้กำลังเป็นแค่เครื่องมือในการแสดงออกถึงการมีตัวตน ปัจจุบันรัฐบาลมีความพยายาม

ในหลายมิติ ผ่านกลไกหรือเครื่องมือต่าง ๆ ในการดำเนินนโยบาย ทั้งส่วนงานด้านความมั่นคงและพลเรือน อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่ยังขาดออกไปจากระบบ คือ เอกภาพในการดำเนินนโยบายระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามบรรทัดฐาน ขั้นตอน และมาตรฐานเดียวกัน

คำถาม (๓) ปัจจัย/เงื่อนไขต่าง ๆ ตลอดจนแรงจูงใจที่เหมาะสมในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ที่ควรนำมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบาย/แนวทางที่เหมาะสม

คำตอบ (๓) แรงจูงใจที่เหมาะสมต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการทั้งในเชิงกายภาพและจิตวิทยา ซึ่งสมาชิกแต่ละประเภทมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป กลุ่มที่ต่อสู้ทางความคิดอาจมีความต้องการในเชิงจิตวิทยามากกว่า เนื่องจากตลอดการต่อสู้ สมาชิกในกลุ่มนี้ถือได้เป็นกลุ่มที่ทั้งตนเองและสมาชิกทราบว่าเป็นคน

สำคัญ ตลอดจนบางรายมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรถยนต์ดี ๆ มีบ้านหลังใหญ่ หากรับกลับมาโดยไม่มีสิ่งที่เรียกว่าที่ยืนที่เหมาะสมในสังคมให้กับสมาชิกเหล่านี้ อาจไม่มีแรงจูงใจที่มากพอ ในทางกลับกัน สมาชิกที่ต่อสู้ในเชิงกายภาพ อาจมีความต้องการทางกายภาพมากกว่าทางจิตวิทยา ต้องการความมั่นคงในชีวิต รายได้ที่มั่นคง เลี้ยงดูครอบครัวได้ อยู่ในสังคมอย่างเปิดเผยและได้รับการยอมรับ สำหรับกลุ่มผู้ฝึกฝนนั้น เป็นกลุ่มที่พร้อมในการเปลี่ยนความคิดผ่านการสะท้อนภาพหรือการสื่อสารที่ถูกต้องและมีความซับซ้อนน้อยที่สุดในบรรดาทั้งสามกลุ่ม ที่กล่าวมานั้น มิได้หมายความว่าภาครัฐต้องเลือกใช้แรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่จะต้องใช้แรงจูงใจในหลายมิติ ให้น้ำหนักในประเด็นที่สอดคล้องกับบริบทของเป้าหมาย มนุษย์ต้องการความมั่นคง ความปลอดภัย คุณภาพชีวิตที่ดี และการมีตัวตนในสังคม

คำถาม (๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมการในเรื่องใดบ้าง มีเครื่องมือ/กลไกที่เหมาะสมในการดำเนินการหรือไม่ และปัจจุบันมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด

คำตอบ (๔) ประเด็นความพร้อมด้านเครื่องมือ/กลไก ต้องตอบว่า พร้อม แต่จะให้ลงรายละเอียดโดยชัดเจนนั้น อาจต้องมีการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและต้องผ่านกระบวนการทางสภาอย่างเป็นทางการเป็นลักษณะ เครื่องมือที่เหมาะสมคือหน่วยงานของภาครัฐทั้งหมด ต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น กระทรวงยุติธรรม ต้องเข้ามาในประเด็นของผู้ที่มีหมายจับ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน ต้องมีบทบาทในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิต แม้แต่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ก็ต้องมีบทบาท กระทรวงกลาโหมขาดไม่ได้ เรายังต้องการกำลังอยู่ สิ่งที่เราขาดคือ แนวทางและขั้นตอนที่ชัดเจน

คำถาม (๕) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสื่อสารอย่างไร ทั้งในด้านแนวทางในการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจต่อกลุ่มเป้าหมายและการสื่อสารไปยังสาธารณะ

คำตอบ (๕) ประเด็นด้านการสื่อสารมีความละเอียดอ่อน เป้าหมายที่ต้องสื่อสารมีความหลากหลายและสารที่ต้องสื่อออกไปในแต่ละเป้าหมายก็มีความแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นและประชาชนของฝ่ายขบวนการฯ สื่อสารกับประชาชนส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ให้รับทราบและเข้าใจว่านี่คือแนวทางการประนีประนอมและแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี สื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในขบวนการฯ สื่อสารอย่างไร ใช้อะไรเป็นสื่อ การใช้ภาษาและแนวทางการสื่อสารกับแต่ละกลุ่มต้องมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และที่สำคัญ ภาครัฐต้องทำให้ได้ตามที่สื่อสารออกไป หรือพยายามทำให้ดีที่สุด

คำถาม (๖) สถานการณ์ในอุดมคติ สถานการณ์ที่เป็นไปได้มากที่สุด และสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดในการดำเนินนโยบาย รวมทั้งข้อควรระวัง

คำตอบ (๖) สถานการณ์ที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้คือ ทุกฝ่ายพร้อม ทั้งภาครัฐ พลเรือน และสมาชิกขบวนการ มีความพร้อมทั้งในเชิงพื้นที่และทัศนคติ มีพื้นที่รองรับ มีช่องทางทำกิน มีแผนในการพัฒนา เสริมสร้าง ให้ความรู้ที่ดี

สมาชิกขบวนการให้สามารถมีพัฒนาการในคุณภาพชีวิต ทศนคติของสังคมเป็นไปในเชิงบวก ปราศจากแรงต้าน ทั้งในระดับพื้นที่ และระดับประเทศ รัฐบาลได้รับการสนับสนุนจากประชาชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการและมีทักษะในการแก้ปัญหา สมาชิกขบวนการฯ มีความประสงค์ในการเข้าร่วมโครงการที่จะเกิดขึ้น การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและมีผลตอบรับจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นเอกภาพภายใต้การกำกับดูแลในระดับหนึ่ง ทำให้สามารถดำเนินการได้โดยมิต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นเพื่อกำกับดูแลโดยใกล้ชิด

สถานการณ์ที่เป็นไปได้ คือ รัฐบาลจะต้องใช้เวลาในการสื่อสารทำความเข้าใจเป็นอย่างมาก เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงสิ่งที่รัฐบาลกำลังจะดำเนินการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับการอบรมให้มีทักษะที่จำเป็น และนำไปใช้งานในการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการทำความเข้าใจกับผู้ได้รับผลกระทบ และกลุ่มสมาชิกขบวนการฯ การดำเนินการในระยะเริ่มต้นอาจประสบปัญหาและอุปสรรค ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะได้รับบทเรียนจากการปฏิบัติและนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการทำงาน อาจต้องมีการทบทวนนโยบายหรือขั้นตอนแนวทาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้โดยต้องอาศัยการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด อาจต้องมีการสถาปนาส่วนงานหรือคณะทำงานขึ้น เพื่อกำกับดูแลกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบาย

สถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด คือ รัฐบาลไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากแรงต้านของประชาชน ทั้งในพื้นที่และส่วนอื่น ๆ ของประเทศ มีการบิดเบือนด้วยวาทกรรมเช่น โจรแบ่งแยกดินแดน โจรมุสลิมฆ่าไทยพุทธ อันจะนำไปสู่การสร้างความเกลียดชังและพิจารณาว่าการดำเนินการของรัฐบาลไม่มีความเป็นธรรม โดยเฉพาะในหมู่ผู้ได้รับผลกระทบ ประชาชนทุกพื้นที่มีทัศนคติเชิงลบ มีความพยายามดำเนินการแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ สมาชิกขบวนการฯ ไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ทำให้หวนกลับสู่แนวทางการใช้ความรุนแรงและมีความคับแค้นต่อรัฐบาลมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมีทัศนคติที่ว่ารัฐบาลไม่จริงใจ อันจะทำให้มิติของปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

คำถาม (๗) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำตอบ (๗) ข้อควรระวังกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือประเด็นเดียวกัน คือ การตัดสินใจดำเนินนโยบายใด ๆ ต้องอยู่ในห้วงเวลาที่เหมาะสม ดังนั้น ฝ่ายรัฐควรตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ตัวเลข ค่าสถิติและข้อมูลต่าง ๆ ต้องมีความแม่นยำ หน่วยงานในพื้นที่ควรมีความตรงไปตรงมาในการรายงานข้อมูล มิใช่รายงานข้อมูลในเชิงบวกเพียงอย่างเดียว มิฉะนั้นการตัดสินใจอาจเกิดขึ้นบนพื้นฐานข้อมูลที่คลาดเคลื่อน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่โดยแท้จริง เนื่องจากหากมีการตัดสินใจดำเนินการในห้วงเวลาที่ไม่เหมาะสม รัฐบาลอาจสูญเสียโอกาสและความได้เปรียบในการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

ผนวก ค

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงที่เคยเข้ารับการศึกษ จากต่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

เรื่อง ยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จชต.

ผู้วิจัย นักศึกษา วปอ. พล.ต. ชัยวัฒน์ สำน้อย ตำแหน่ง ผอ.สปก.ยก.ทบ. เลขประจำตัว ๙๗๙๕

หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พ.ต. กิตติคุณ สุขสุทธิ

ตำแหน่ง หน.ยก.ทบ. สถานที่ปฏิบัติงาน/หน่วยงาน กยก.สปก.ยก.ทบ.

ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้อง Infantry Basic Officer Leader Course, Ranger Course, Maneuver Captain Career Course, Airborne Course, Special Forces Qualification Course (with Distinguished Honor), ผบ.ขป.รพศ ฉก.ปพ. (เขาพระวิหาร), ผบ.ขป.รพศ.๑๐๕ ฉก.สันติสุข, กำลังพลดีเด่น ด้านการศึกษา (ผบ.ทบ.)

ประสบการณ์ทำงานในส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (เวลา) ๕ ปี

วันและเวลาที่ทำกรสัมภาษณ์ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

สถานที่สัมภาษณ์ ยก.ทบ.

ผู้สัมภาษณ์ พล.ต. ชัยวัฒน์ สำน้อย

กล่าวนำ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จชต. ของไทย ได้รับการแก้ปัญหาโดยรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากการดำเนินมาตรการทางการทหารควบคู่กับงานด้านพลเรือน ทำให้สถานการณ์ในพื้นที่มีพัฒนาการมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ จากการศึกษา/ถอดบทเรียนการปฏิบัติจากทั่วโลกปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาให้มีความยั่งยืน คือ การปฏิบัติตามหลักนิยม Demobilization (การสลายกำลังทหาร), Disarmament (การปลดอาวุธ) และ Reintegration (การรับกลับสู่สังคม) หรือ DDR

ปัจจุบันกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า ให้นำหนักในการแก้ปัญหาในระดับยุทธวิธี เพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อเหตุรุนแรงรายวัน โดยให้ความสำคัญกับการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ เป็นไปในลักษณะของการแก้ปัญหาในระยะสั้น สำหรับการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาในระยะยาว

แม้ว่าในห้วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินโครงการพาคนกลับบ้าน แต่แนวทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ยังคงต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งนี้ การสลายกำลังทหารและการปลดอาวุธเป็นการดำเนินการทางกายภาพสามารถกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามกระบวนการรับกลับสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนในการดำเนินการในมิติของสังคมจิตวิทยา ความเข้าใจในสถานการณ์ (Situational Awareness) และความเข้าใจในปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องนำมาประกอบการพิจารณาให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคม (Reintegration) ที่มีความชัดเจนและสนับสนุนการแก้ปัญหาในพื้นที่ จตต. ได้อย่างยั่งยืน

ประเด็นคำถามและคำตอบ

คำถาม (๑) หากนำหลักนิยมของ ทบ.สหรัฐฯ โดยเฉพาะหน่วยรบพิเศษมาตีความสถานการณ์ในพื้นที่ จตต. ขบวนการ ผกธ. ในพื้นที่ จตต. ของไทย มีความสอดคล้องกับแนวทางของกลุ่มก่อความไม่สงบหรือไม่อย่างไร

คำตอบ (๑) โครงสร้างของกลุ่มก่อความไม่สงบนั้น มีรูปแบบและโครงสร้างที่สลับซับซ้อน โดยจะแบ่ง กลุ่มต่อต้าน ออกเป็น ๒ จำพวกหลัก ได้แก่

๑.๑ กองโจรลับ (Clandestine Resistance) : ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ปฏิบัติการ โดยกลุ่มต่อต้านประเภทนี้จะปฏิบัติโดยการควบคุมและประกอบกำลังตั้งแต่มุมบุคคลจนถึงกลุ่มคนรับผิดชอบ การปฏิบัติดังนี้

๑.๑.๑ การปฏิบัติทางการเมือง, การโฆษณาชวนเชื่อ, การปลุกปั่น, การสร้างครุฝึก และโครงสร้างการจัด

๑.๑.๒ การจารกรรม, การรวบรวมข่าวสาร และการแทรกซึมเข้าสู่องค์กรภาครัฐ และกลไกอื่นๆ ทางสังคม

๑.๑.๓ การก่อวินาศกรรม และการขับเคลื่อนทางการเมืองสู่การใช้ความรุนแรง

๑.๑.๔ การลักลอบค้าของเถื่อน, การข่มขู่ และการกระโดดผิดกฎหมายอื่นๆเพื่อการระดมทุน

๑.๒. กองโจรรบ (Overt Resistance) : บุคคล และ กลุ่มคน ที่ได้รับการฝึกให้มีทักษะทางทหาร ซึ่งจะใช้เคลื่อนไหวในรูปแบบของกำลังกองโจร (Guerrilla Force) และปฏิบัติการอย่างเปิดเผย อย่างไรก็ตามมีการแยก/แบ่งส่วนงานกองโจรรบ ออกจาก กองโจรลับ เพื่อป้องกันการถูกเปิดเผยของขบวนการ (รูปภาพ ๑.๒ - ๑)

๑.๓ การปฏิบัติการในการใช้กองโจร / กลุ่มต่อต้าน : มีรูปแบบขององค์กรคล้ายกับภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งมวลของน้ำแข็งส่วนมาก (กองโจรลับ) นั้นจะอยู่ใต้ผิวน้ำ มีเพียงยอดของภูเขาน้ำแข็ง (กองโจรรบ) ซึ่งเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถมองเห็นได้ เช่นเดียวกับการปฏิบัติของกลุ่มต่อต้าน กลุ่มพลพรรคสนับสนุนจะต้องปฏิบัติด้วยการปิดลับ อุปมาตั้งฐานของภูเขาน้ำแข็งใหญ่ขึ้น มันคงขึ้น ก็จะทำให้ยอดภูเขาน้ำแข็งหรือการปฏิบัติของกองโจรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ด้วยความเหนือกว่าในการปฏิบัติการปกปิด (Covert) และ ปฏิบัติการลับ(Clandestine) จึงเอื้อต่อการปฏิบัติ ดังนี้

๑.๓.๑ ในกลไกอำนาจการปกครองในพื้นที่ห่างไกล, ชุมชน, และเขตเมือง

๑.๓.๒ ภายใต้องค์กรราชการของรัฐ ได้แก่ ทหาร, ตำรวจ, และส่วนราชการอื่นๆ

๑.๓.๓ ในสหภาพแรงงาน, บุคลากรทางการศึกษา, และเครือข่ายทางวิชาการ ภายใต้การดำเนินการของกลุ่มต่อต้าน

๑.๔ กองโจร / กลุ่มต่อต้าน แต่ละจำพวกปฏิบัติการในรูปแบบเฉพาะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์, สภาพแวดล้อมของพื้นที่ปฏิบัติการ และทรัพยากรที่มีอยู่ โดยกองโจร / กลุ่มต่อต้านมุ่งแสวงหาการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมที่เป็นอยู่ และจัดสรรอำนาจการปกครอง โดยมีเป้าหมายดังนี้

๑.๔.๑ ล้มล้างระบบการปกครองที่มีอยู่เดิม และเข้ายึดอำนาจทางทหาร

๑.๔.๒ สถาปนาเขต / พื้นที่ ปกครองตนเองในรูปแบบรัฐอิสระ

๑.๔.๓ แบ่งแยกดินแดนด้วยกำลังในพื้นที่ที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสันติ

คำถาม (๒) ปัจจุบันหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบความพยายามในการแก้ไขสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสอดคล้องกับภารกิจหรือไม่อย่างไร

คำตอบ (๒) กอ.รมน.ภาค ๔ สน. เป็นหน่วยที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบหนักในการแก้ไขปัญหาโดยมีแนวความคิดในการปฏิบัติโดยจัดทำร่างการจัดกำลังประจำปี ๒๕๖๗ เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ๓ จขต. โดยหลักการถือว่าการจัดมีความสอดคล้อง ดังนี้

๑. ส่วนบังคับบัญชาและอำนวยการ ทำหน้าที่ ควบคุม อำนวยการ/ประสานงาน การปฏิบัติการร่วมพลเรือน ตำรวจ ทหาร (พตท.) ในพื้นที่ จขต.

๒. ส่วนปฏิบัติงานด้านการข่าว ทำหน้าที่ หาและให้ข่าวสาร รวมถึงการดำเนินกรรมวิธีต่อข่าวสารให้ได้มาซึ่งข่าวกรองเพื่อสนับสนุนต่อการปฏิบัติการร่วม พตท. ในพื้นที่ จขต.

๓. ส่วนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด ทำหน้าที่ การขับเคลื่อนงานของส่วนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด และ ศูนย์ปฏิบัติการอำเภอ ในพื้นที่ มีความต่อเนื่อง และยั่งยืน ทั้งสถานการณ์ในปัจจุบัน และอนาคต

๔. ส่วนกองกำลัง/ พตท. (กองบัญชาการผสม พลเรือน ตำรวจ ทหาร) เป็นส่วนหลักในการรับผิดชอบงานด้านความมั่นคง การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และ งานการควบคุมพื้นที่ โดยมีกองกำลังประจำจังหวัด ที่ประกอบด้วยกำลังทั้ง 3 ฝ่าย คือ ทหาร ตำรวจ และ อาสารักษาดินแดน เป็นกำลังประจำพื้นที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานของกองกำลังในภารกิจเชิงรุก และภารกิจเชิงรับ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ส่วนสร้างความเข้าใจ ทำหน้าที่ ประสานงาน และปฏิบัติการกิจปฏิบัติการจิตวิทยา ประชาสัมพันธ์ และ กิจการพลเรือน เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ จขต.

๖. ส่วนสนับสนุนด้านการพัฒนา ทำหน้าที่ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อที่ จขต. ให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยดำเนินโครงการต่างๆ ในการพัฒนาพื้นที่ จขต. อย่างต่อเนื่องและมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

คำถาม (๓) ทบ.สหรัฐฯ ได้ให้ความสำคัญกับการแย่งชิงมวลชน ทั้งมวลชนทั่วไปในพื้นที่ และสมาชิก ขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง ในมิติของปัญหาการก่อความไม่สงบไว้หรือไม่อย่างไร

คำตอบ (๓) ในหลักสูตรชั้นนายพัน มีการพูดถึงการใช้งานมวลชนในมิติของการป้องกันและปราบปรามความไม่สงบ ในส่วนของหลักนิยมรบพิเศษมีแนวทางในการใช้งานมวลชนต่างออกไป เช่น จัดตั้งให้เป็นกองโจรลับ หรือ กลุ่มต่อต้าน ซึ่งเป็นปัจจัยในการทำ สนบ.

คำถาม (๔) ทบ.สหรัฐฯ ได้ให้คำแนะนำในการใช้เครื่องมือหลักในการดำเนินการแย่งชิงมวลชนไว้อย่างไร

คำตอบ (๔) กลไกที่เหมาะสมคือการสื่อสารอย่างเป็นเอกภาพของกำลังพล ตัวอย่างเช่น การกำหนดให้มี Public Affairs Officer (PAO) ซึ่งจะเป็นผู้ให้ความเห็นในประเด็นต่าง ๆ โดยเจ้าหน้าที่ทหารทุกนายของหน่วยนั้น ๆ จะต้องสื่อสารออกไปในลักษณะเดียวกัน ไม่สามารถพูดเป็นอื่นได้ ทำให้สะท้อนภาพของการทำงานอย่างเป็นเอกภาพ

ผนวก ง

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกอดีตแกนนำขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

เรื่อง ยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จชต.

ผู้วิจัย นักศึกษา วปอ. พล.ต. ชัยวัฒน์ สำน้อย ตำแหน่ง ผอ.สปก.ยก.ทบ. เลขประจำตัว ๙๗๙๕

หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายมาหามะรอซาลี บาดา

ตำแหน่ง - สถานที่ปฏิบัติงาน/หน่วยงาน -

ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้อง อดีตแกนนำฝ่ายทหารขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประสบการณ์ทำงานในส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (เวลา) ๒๐ ปี

วันและเวลาที่ทำการสัมภาษณ์ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

สถานที่สัมภาษณ์ อ.ทุ่งยางแดง จว.ปัตตานี

ผู้สัมภาษณ์ พล.ต. ชัยวัฒน์ สำน้อย

กล่าวนำ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จชต. ของไทย ได้รับการแก้ปัญหาโดยรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากการดำเนินมาตรการทางการทหารควบคู่กับงานด้านพลเรือน ทำให้สถานการณ์ในพื้นที่ที่มีพัฒนาการมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ จากการศึกษา/ถอดบทเรียนการปฏิบัติจากทั่วโลกปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาให้มีความยั่งยืน คือ การปฏิบัติตามหลักนิยม Demobilization (การสลายกำลังทหาร), Disarmament (การปลดอาวุธ) และ Reintegration (การรับกลับสู่สังคม) หรือ DDR

ปัจจุบันกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า ให้นำหนักในการแก้ปัญหาในระดับยุทธวิธี เพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อเหตุรุนแรงรายวัน โดยให้ความสำคัญกับการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ เป็นไปในลักษณะของการแก้ปัญหาในระยะสั้น สำหรับการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาในระยะยาว แม้ว่าในห้วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินโครงการพาคนกลับบ้าน แต่แนวทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ยังคงต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งนี้ การสลายกำลังทหารและการปลดอาวุธเป็นการดำเนินการทางกายภาพสามารถกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามกระบวนการ

รับกลับสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนในการดำเนินการในมิติของสังคมจิตวิทยา ความเข้าใจในสถานการณ์ (Situational Awareness) และความเข้าใจในปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องนำมาประกอบการพิจารณาให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคม (Reintegration) ที่มีความชัดเจน และสนับสนุนการแก้ปัญหาในพื้นที่ จชต. ได้อย่างยั่งยืน

ประเด็นคำถามและคำตอบ

คำถาม (๑) ความสำคัญของการรับสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จชต. กลับเข้าสู่สังคม ต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จชต.

คำตอบ (๑) แนวคิดในเรื่องนี้มีความสำคัญต่อสมาชิกกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง/กองกำลังติดอาวุธเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มที่สิ้นหวังมองไม่เห็นจุดหมายปลายทางของการต่อสู้กับกลุ่มขบวนการ เริ่มเป็หน่วยงานที่จะต้องหลบซ่อน/พราง/เคลื่อนไหวอยู่ตามป่าภูเขาต้องพลัดพรากจากครอบครัวและเครือญาติ แนวคิดในลักษณะนี้เป็นการเปิดโอกาส/เปิดพื้นที่ให้กลุ่มกองกำลังติดอาวุธ/กลุ่มสมาชิกขบวนการที่ถึงทางตันกับขบวนการ ได้มีพื้นที่รองรับกลุ่มคนเหล่านี้ทำให้พวกเขาเกิดความไว้วางใจทั้งในเรื่องของคสามปลอดภัย เรื่องการดำรงชีพ เกิดความพร้อมก่อนที่จะกลับไปใช้ชีวิตในสังคมปกติ เมื่อพวกเขาเหล่านี้เชื่อมั่นต่อแนวคิด/กิจกรรมพวกเขาเหล่านี้จะเป็นจุดเชื่อมต่อในการถ่ายทอดข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมนี้ไปยังกองกำลังติดอาวุธ/สมาชิก/มวลชนของขบวนการคนอื่นๆ และเมื่อฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐสามารถช่วยเหลือ/สนับสนุนกลุ่มคนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการจนประสบผลสำเร็จเห็นผลเป็นรูปธรรมจะเกิดกระแสสังคมให้การยอมรับ จะเป็นการทำลายความชอบธรรม/เงื่อนไข/ข้ออ้างของกลุ่มขบวนการ/กลุ่มผู้เห็นต่างที่พยายามกล่าวหา/โจมตีฝ่ายรัฐในประเด็นเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้วยการใช้มาตรการความรุนแรงเช่นการบังคับใช้กฎหมายในการเข้าปิดล้อม/ตรวจค้น/จับกุม นำไปสู่การวิสามัญกองกำลังติดอาวุธ โครงการในลักษณะดังกล่าวนี้สื่อให้เห็นว่าฝ่ายรัฐไม่ได้ปิดกั้น/เปิดช่อง/ยอมรับการกลับเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่จากกลุ่มคนที่เป็นฝ่ายตรงข้าม/กองกำลังติดอาวุธ ที่เคยก่อเหตุความรุนแรงในอดีตฝ่ายรัฐก็พร้อมที่จะดูแลคนเหล่านี้

คำถาม (๒) ความคิดเห็นของสมาชิกขบวนการต่อการกลับสู่สังคม สภาพขวัญและกำลังใจ ของสมาชิกขบวนการเป็นอย่างไร เมื่อมีผู้ออกจากขบวนการและกลับเข้าสู่สังคม และจากประสบการณ์เคยประสบแรงต้านในลักษณะใดบ้างหรือไม่อย่างไร

คำตอบ (๒) กลุ่มแกนนำในขบวนการพยายามที่จะด้อยค่ากลุ่มบุคคลเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการในลักษณะนี้กับฝ่ายรัฐในทำนองว่าเป็นคนอ่อนแอไร้ซึ่งอุดมการณ์จะถูกประนามว่าเป็นผู้ทรยศต่อองค์กร/ไม่ซื่อสัตย์ และพยายามที่จะสื่อให้มวลชนรับรู้และเข้าใจว่าฝ่ายรัฐจะหักหลังในท้ายที่สุด พอกลุ่มบุคคลเป้าหมายกลับมาอยู่ในหมู่บ้านก็จะถูกลอบยิงจากกองกำลังติดอาวุธของกลุ่มขบวนการแล้วใส่ร้ายป้ายสีว่าเป็นการกระทำของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ

คำถาม (๓) ปัจจัย/เงื่อนไขต่าง ๆ ตลอดจนแรงจูงใจที่เหมาะสมในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการที่ควรนำมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบาย/แนวทางที่เหมาะสม

คำตอบ (๓) - ต้องมีความชัดเจนในนโยบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ผลลัพธ์สุดท้ายที่กลุ่มบุคคลเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับคือจะต้องไม่ติดคุก/ไม่ถูกดำเนินคดี

- การสร้างความเชื่อมั่นให้กลับครอบครัวและเครือญาติเฉพาะกลุ่มบุคคลเหล่านี้จะเป็นคนเชื่อมประสานกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่ต้องการจะเข้าร่วมโครงการ

- ฝ่ายรัฐต้องมีความชัดเจนในการบูรณาการกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งระบบเช่นเจ้าหน้าที่ตำรวจ/อัยการ/ศาล และหน่วยงานฝ่ายความมั่นคงอื่นๆต้องมีนโยบายและหนทางการปฏิบัติที่ต้องสอดคล้องกัน ไมเช่นนั้นจะถูกฝ่ายขบวนการนำไปบิดเบือน/โฆษณาชวนเชื่อเพื่อทำลายความชอบธรรม/ลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายรัฐต่อ กองกำลังติดอาวุธ/สมาชิก/มวลชนในพื้นที่

คำถาม (๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมการในเรื่องใดบ้าง มีเครื่องมือ/กลไกที่เหมาะสมในการดำเนินการหรือไม่ และปัจจุบันมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด

คำตอบ (๔)

- การเตรียมการเรื่องพื้นที่/สถานที่/อาหารสิ่งอุปโภคจำเป็นสำหรับการดำรงชีพสำหรับกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการเช่นในพื้นที่ควรจะมีศาสนสถานให้ประกอบศาสนกิจได้

- ต้องคัดเลือก/คัดกรองเจ้าหน้าที่ที่จะเข้ามาดูแลกลุ่มบุคคลเป้าหมายซึ่งจำเป็นที่จะต้องเข้าใจบุคคลกลุ่มนี้ไม่ให้เกิดการดูหมิ่นดูแคลน ไม่ใช่พวกเขาไม่มีบ้านที่จะอยู่เพียงแต่พวกเขาต้องการความปลอดภัยจากฝ่ายรัฐถึงได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการในลักษณะนี้ต้องทำให้เขารู้สึกว่ามีเกียรติมีศักดิ์ศรีในฐานะของประชาชนชาวไทยคนหนึ่ง

- ต้องสร้างระบบให้มีความยืดหยุ่นสมดุลเมื่อกลุ่มบุคคลเป้าหมายเข้ามาอยู่ร่วมกันในพื้นที่ดังกล่าว หากเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงประสงค์ที่จะสัมภาษณ์/สืบสวน/สอบสวนจะต้องนัดหมายในการนำพาคณะที่ต้องการจะสัมภาษณ์ออกนอกพื้นที่เพื่อเข้าขบวนการสืบสวนสอบสวนให้แล้วเสร็จ แล้วจึงนำกลับเข้ามาในพื้นที่ ห้ามไม่ให้มีการสืบสวนสอบสวนซักถามภายในพื้นที่ควบคุมโดยเด็ดขาด

คำถาม (๕) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสื่อสารอย่างไร ทั้งในด้านแนวทางในการสื่อสาร การสร้างความเข้าใจต่อกลุ่มเป้าหมายและการสื่อสารไปยังสาธารณะ

คำตอบ (๕)

- ต่อกลุ่มเป้าหมายฝ่ายรัฐต้องสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น/ท้องที่/ผู้นำศาสนาให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการ/กิจกรรมของโครงการนี้โดยอ้อมแต่แล้วค่อยไปคุยกับครอบครัวและเครือญาติ

- ต่อครอบครัวและเครือญาติฝ่ายรัฐต้องยืนยันว่านโยบาย/โครงการดังกล่าวทำได้จริง สามารถช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการให้สามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

คำถาม (๖) สถานการณ์ในอุดมคติ สถานการณ์ที่เป็นไปได้มากที่สุด และสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดในการดำเนินนโยบาย รวมทั้งข้อควรระวัง

คำตอบ (๖)

- การที่จะประสบความสำเร็จเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมนี้ในปัจจุบันเป็นไปได้ยากเนื่องจากไม่มีปัจจัยที่จะเอื้อ/เกื้อกูลให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ โครงการในลักษณะดังกล่าวนี้ต้องถูกขับเคลื่อนแบบต่อเนื่องอย่างเป็นระบบอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๑๐ ปี ถึงจะเห็นผลเป็นรูปธรรม กองกำลังติดอาวุธ/สมาชิก/มวลชนของขบวนการถึงจะให้การยอมรับ/เชื่อถือ

- สถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายนี้ในกรณีที่ฝ่ายรัฐขาดความชัดเจนจัดโครงการ/กิจกรรมเป็นไปแบบไร้ประสิทธิภาพ จะนำมาสู่การขาดความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของกลุ่มกองกำลังติดอาวุธ/สมาชิก/มวลชน ที่มีต่อฝ่ายรัฐก็จะหมดไป

คำถาม (๗) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำตอบ (๗)

- ฝ่ายรัฐต้องมีความชัดเจนในนโยบายที่จะต้องบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องได้จริง
- ต้องจริงจังต่อการช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มองค์กรกำลังติดอาวุธ/สมาชิก/มวลชน ที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปลอดภัย
- ถ้าประเมินแล้วว่าไม่สามารถทำได้จริงไม่ควรริเริ่มที่จะทำโครงการในลักษณะนี้เพราะจะถูกฝ่ายขบวนการนำไปบิดเบือน/โฆษณาชวนเชื่อทำลายความชอบธรรม/ความพยายามในการแก้ไขปัญหาในท้ายที่สุดซึ่งจะเป็นผลเสียมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ พลตรี ชัยวัฒน์ สำน้อย

วัน เดือน ปีเกิด ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑

การศึกษา

โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รุ่นที่ ๑๐๖

โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๒๗

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ ๓๘

หลักสูตรส่งทางอากาศ โรงเรียนสงครามพิเศษ

หลักสูตรการรบแบบจู่โจม โรงเรียนศูนย์การทหารราบ

หลักสูตรรบพิเศษ โรงเรียนสงครามพิเศษ

หลักสูตรแทรกซึมทางอากาศเบื้องสูง โรงเรียนสงครามพิเศษ

โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำ รุ่นที่ ๗๙

ประวัติการทำงานโดยย่อ

รองผู้บังคับกองร้อยรบพิเศษ กองพันรบพิเศษที่ ๑ กรมรบพิเศษที่ ๓ กองพลรบพิเศษที่ ๑

ผู้บังคับกองร้อยรบพิเศษ กองพันรบพิเศษที่ ๑ กรมรบพิเศษที่ ๓ กองพลรบพิเศษที่ ๑

ผู้บังคับกองร้อยรบพิเศษ กองพันรบพิเศษที่ ๒ กรมรบพิเศษที่ ๓ กองพลรบพิเศษที่ ๑

ภารกิจสันติภาพ UN INTERFET ประเทศติมอร์ตะวันออก

ประจำแผนก กรมยุทธการทหารบก

หัวหน้าแผนก กรมยุทธการทหารบก

รองผู้อำนวยการกอง กรมยุทธการทหารบก

ฝ่ายเสนาธิการ ประจำกรมยุทธการทหารบก

ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการพิเศษ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารบก

ผู้อำนวยการกองยุทธการ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารบก

รองผู้อำนวยการ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารบก

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารบก

รองหัวหน้าฝ่ายยุทธการ ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง ยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคมแก่สมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัย พล.ต. ชัยวัฒน์ สาน้อย หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ตำแหน่ง ผอ.สปก.ยก.ทบ.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันประเทศไทยได้เผชิญปัญหาภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงมาอย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนของภัยคุกคามจากต่างประเทศและภัยคุกคามภายในประเทศโดยภัยคุกคามภายในประเทศตั้งแต่การสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ยาวนานและส่งผลกระทบต่อประเทศมากที่สุดคือ ภัยคุกคามจากการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในห้วง พ.ศ. 2470 - 2528 การได้รับชัยชนะเหนือภัยคุกคามในครั้งนั้น เป็นผลมาจากการขับเคลื่อนนโยบายในหลายมิติ โดยในห้วงเริ่มต้นของความขัดแย้งรัฐบาลได้เน้นการใช้กำลังเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในการเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา อย่างไรก็ตามแนวทางดังกล่าวมิได้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการแพร่ขยายทางแนวความคิดได้ขยายตัว จนนำไปสู่การเพิ่มจำนวนของผู้ร่วมอุดมการณ์ได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนการใช้กำลังในการแก้ปัญหา สามารถถูกหยาบกร้านเป็นเงื่อนไขโจมตีการปฏิบัติของฝ่ายรัฐ นำไปสู่การเพิ่มจำนวนของแนวร่วมมุลลับและผู้ที่มีความเห็นอกเห็นใจและให้การสนับสนุน (Sympathizer/passive supporter) ความขัดแย้งในครั้งนั้นกระจายตัวไปหลายพื้นที่ของประเทศไทย ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐและผู้เห็นต่างจากรัฐ (แนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย/พคท.) เป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อประเทศอย่างร้ายแรงทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง และภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติ ในปี พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลที่ 9 ทรงสอบถามถึงความเป็นไปของสถานการณ์กับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และ พลเอก มนัส คล้ายมณี รวมทั้งเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าเฝ้าฯ ภายหลังจากที่ทรงรับทราบ ถึงข้อเท็จจริงของสถานการณ์ พระองค์ได้พระราชทานแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการพัฒนานำการใช้กำลัง ซึ่งกลุ่มบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ ในครั้งนั้น ได้รับสนองพระบรมราโชบาย และทดลองใช้แนวทางดังกล่าวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 โดยการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาพื้นที่ห่างไกล นำความเจริญในทุกมิติไปยังพื้นที่ชนบท ซึ่งส่งผลในการผลักดันให้สมาชิก พคท. ต้องร่นถอยเข้าไปในพื้นที่ป่า ตลอดจนส่งผลทางจิตวิทยาทำให้สมาชิก พคท. ตระหนักถึงพัฒนาการของพื้นที่ ช่องว่าง/ความเหลื่อมล้ำทางสังคมลดลงทำให้สมาชิกฯ ที่เหนื่อยหน่ายกับการต่อสู้ละทิ้งอุดมการณ์ สลายกำลังทหาร ส่งมอบอาวุธ และกลับสู่สังคม โดยมาตรการในการรับกลับสู่สังคมอย่างเป็นทางการนั้นเป็นที่รู้จักในนาม “คำสั่งที่ 66/23” เป็นการสร้างทางออกให้กับอดีตสมาชิก พคท.

ได้กลับเข้าสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะ “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ซึ่งแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานนั้น มีความสอดคล้องกับหลักนิยม (DDR) ได้แก่ Demobilization (การสลายกำลังทหาร), Disarmament (การปลดอาวุธ) และ Reintegration (การรับกลับสู่สังคม) ซึ่งในขณะนั้น อยู่ระหว่างการพัฒนาและยังไม่แพร่หลาย โดยการให้ความสำคัญกับการ Reintegration (รับกลับสู่สังคม) คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยสามารถเอาชนะภัยคุกคามจากการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้

ภายหลังการประกาศชัยชนะอย่างเป็นทางการของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2528 รัฐบาลไทย ได้เผชิญภัยคุกคามจากปัญหาการก่อความไม่สงบในประเทศ โดยกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง (ผกร.) ในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จชต.) ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเงื่อนไข ที่นำไปสู่การขับเคลื่อนที่สำคัญของ ผกร. คือความพยายามในการแยกมวลชนออกจากรัฐ ทั้งในเชิงกายภาพ และสังคมจิตวิทยา ตัวอย่างเช่น การสถาปนาอำนาจรัฐซ้อนอำนาจรัฐมีแนวทางการปกครองเป็นของตนเอง มีการใช้วาทกรรมและขับเคลื่อนองค์กรภาคประชาสังคม มุ่งหมายเพื่อเอาชนะทางความคิด มุ่งเน้น การแยกประชาชนออกจากรัฐสร้างความชอบธรรมให้กับการต่อสู้ รวบรวมมวลชนและผู้สนับสนุน ลด ความน่าเชื่อถือของรัฐ เพื่อพิสูจน์ว่า อำนาจรัฐไม่มีผลบังคับใช้ในพื้นที่ โดยการดำเนินการทั้งหมด เป็นไปตามแนวทางของการก่อเหตุรุนแรงประเภท Separatists (การแบ่งแยกดินแดน)

จากการต่อสู้มายาวนานของขบวนการ ผกร. ทำให้สามารถแบ่งสมาชิกออกได้เป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรก คือ พวกที่ยังมีอุดมการณ์อย่างเข้มแข็งและยังก่อเหตุรุนแรงอย่างต่อเนื่อง กับกลุ่มที่ 2 คือ สมาชิกที่มีความเหนียวแน่นเปลี่ยนแปลงแนวความคิดอุดมการณ์และต้องการออกจาก ขบวนการฯ อย่างไรก็ตาม สมาชิกขบวนการฯ จำนวนมากถูกปลูกฝังแนวความคิดและเข้าร่วมการต่อสู้ ตั้งแต่เป็นเยาวชน ทำให้ขาดทักษะ/ความรู้ความสามารถที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นจุดตกใจ ที่สำคัญ ว่าหากออกจากขบวนการฯ แล้วจะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร รวมทั้ง มีความลังเลว่ามีหมายจับ ซึ่งจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายหรือไม่ ดังนั้น กระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยให้เกิดการคลี่คลายของ สถานการณ์ อย่างยั่งยืน คือการกำหนดแนวทางในการรับกลับสู่สังคม (Reintegration) ที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยดึงดูด (Pull factor) ที่ทำให้สมาชิก ผกร. ยอมวางอาวุธ และเข้าร่วมกระบวนการสันติภาพต่อไป

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ต้องพึ่งพาการแก้ปัญหาในหลายมิติควบคู่กันไป โดยมีปัจจัย สำคัญคือบุคคล/ประชาชน การลดเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงความคิด ตัดวงจรการบ่มเพาะซึ่งต้อง ดำเนินการควบคู่ไปกับการหาทางออกที่เหมาะสมในการรับกลับสู่สังคมให้เป็นไปอย่าง ประสาน สอดคล้อง เพื่อลดจำนวนสมาชิก/ผู้ฝึกไฟ/ผู้ให้การสนับสนุนขบวนการ ผกร. ไปในเวลาเดียวกัน อันจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการวางรากฐานให้กับการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในพื้นที่ จชต. อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จชต. และการดำเนินการ ที่ผ่านมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง แนวโน้มในอนาคต

2 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการต่อสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จขต. ที่ผ่านมาและแนวโน้มในอนาคต

3 ศึกษาและกำหนดยุทธศาสตร์การรับกลับสู่สังคม (Reintegration) แก่สมาชิกผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จขต.

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและทบทวนวรรณกรรม ค้นหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ รวบรวมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐและอดีตแกนนำสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง และทำการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบกับดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเนื้อหา ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบโดยใช้ทฤษฎี/หลัก Scenario Planning/Scenario Analysis/Scenario Technique เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของฉากทัศน์ สถานการณ์ หรือผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

ผลการวิจัย

สถานการณ์การก่อความไม่สงบนั้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย มิใช่กรณีศึกษาแรกของปัญหาในลักษณะดังกล่าว ที่ผ่านมาหลายประเทศทั่วโลกต่างเผชิญปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้ ซึ่งแต่ละประเทศต่างมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ความคล้ายคลึงกันของแนวทางในการแก้ไขปัญหาในแต่ละประเทศ คือ การให้ทางเลือกและการหาทางออก ตามแนวทางสันติวิธี โดยหนึ่งในแนวทางที่ประสบความสำเร็จคือการบรรลุซึ่งทางออกที่เหมาะสม (Suitable) กับฝ่ายขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง และยอมรับได้ (Acceptable) ในมุมมองของรัฐบาล โดยหนึ่งในแนวทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือกระบวนการรับกลับสู่สังคม หรือ Reintegration

กระบวนการรับกลับสู่สังคม คือ กระบวนการแสวงหาทางออกร่วมกันโดยสันติวิธี ระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มเห็นต่างจากรัฐ หรือขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรง มีหลักการคือการนำสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงที่ในอดีตมีการต่อสู้ต่อต้านอำนาจรัฐ เข้าสู่กระบวนการแปรสภาพโดยสมัครใจและนำกลับเข้าสู่สังคมอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ตลอดจนสามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับการพร้อมด้วยปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

กระบวนการรับกลับสู่สังคมนั้นไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว เป็นกรอบแนวความคิดโดยกว้าง ที่ต้องนำมาออกแบบและประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ มีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ต้องนำมาประกอบการพิจารณาเพื่อให้สามารถออกแบบกระบวนการที่มีความครบถ้วนครอบคลุมและเป็นระบบ และจะต้องอาศัยการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในพัฒนาแผนแม่บทหรือยุทธศาสตร์ (Strategy) ให้เป็นแผนในการปฏิบัติ (Action plan) ที่มีความสอดคล้องกับบริบท

ของสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันจะเป็นส่วนสำคัญในการครองความริเริ่มในการดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อลดจำนวนปริมาณสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันจะทำให้ขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สูญเสียเครื่องมือต่อรองทางการเมืองที่สำคัญ (Political leverage) จะเป็นผลทำให้กระบวนการสันติภาพมีความคืบหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. การกำหนดกรอบแนวความคิดในการดำเนินการ (Conceptual Framework) ขอบเขตของการดำเนินการและวัตถุประสงค์ในการดำเนินการให้มีความชัดเจน โดยสามารถกำหนดแนวทางได้ในกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้ “ยุทธศาสตร์การรับสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลับสู่สังคม คือ การดำเนินยุทธศาสตร์ที่มุ่งหมายเพื่อเปิดโอกาสในการหาทางออกโดยสันติวิธีให้กับสมาชิกขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าร่วมกระบวนการสันติภาพด้วยความสมัครใจ โดยจะเป็นกระบวนการสันติภาพที่เป็นส่วนช่วยให้อดีตผู้หลงผิดเข้าร่วมกับขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถละทิ้งแนวทางการใช้ความรุนแรงและกลับเข้ามาดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ตลอดจนประกอบสัมมาชีพที่สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน มีความมั่นคงในชีวิต มีสิทธิ์และเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างทัดเทียมกับประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ และอยู่ในสังคมได้อย่างปราศจากอคติ อีกทั้งมีภูมิคุ้มกันการชักจูงให้หันไปเข้าร่วมแนวทางการใช้ความรุนแรงอีกในอนาคต”

2. มีการกำหนดหน่วยรับผิดชอบชัดเจนหรือมีการสถาปนาองค์กรขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบการดำเนินการตามยุทธศาสตร์อย่างเป็นเอกภาพ

3. มีการกำหนดเงื่อนไขการนิรโทษกรรมและการละเว้นการดำเนินคดี ซึ่งต้องได้รับการรับรองโดยฝ่ายนิติบัญญัติ โดยจะต้องดำเนินการในลักษณะของการมอบอภิสิทธิ์ที่ต้องแลกมาด้วยการเข้าร่วมกระบวนการสันติภาพและการพิสูจน์ตนเอง

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1. การเตรียมความพร้อมของฝ่ายรัฐบาลต้องมีความครอบคลุมในทุกปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น กำหนดกรอบเวลา ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ การเตรียมความพร้อมสภาพพื้นที่ทั้งในเชิงกายภาพและสังคมจิตวิทยา การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการดำเนินการ กระบวนการในการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมผู้เข้าร่วมกระบวนการ และความต่อเนื่องในการดำเนินการ

2. รัฐบาลต้องมีความอ่อนตัวในการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือแนวทางการปฏิบัติงานตามความจำเป็น ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากที่สุด เพื่อเป็นการวางรากฐานที่สำคัญในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในห้วงต่อไปหากจะมีการทำการวิจัยเพื่อขยายผลต่อไป มีประเด็นที่ควรได้รับความสนใจเพิ่มเติม ดังนี้

1. แนวทางในการดำเนินการต่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งปัจจุบันอยู่ในสถานะอื่น ๆ เช่น ผู้อยู่ในระหว่างการดำเนินคดี ผู้ต้องขังคดีความมั่นคง และผู้ที่มีประวัติเคยถูกจำคุกในคดีความมั่นคง ตลอดจนผู้ที่กลับเข้ามาอยู่ในสังคมแล้วแต่ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือเสริมสร้างเท่าที่ควร

2. การนำอดีตสมาชิกขบวนการผู้หลบหนีออกไปจากขบวนการและไปพักอาศัยอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ โดยผิดกฎหมาย กลับเข้ามายังประเทศไทย

3. กลุ่มที่เป็นบุตรหลานของสมาชิกขบวนการที่เกิดในต่างประเทศในระหว่างที่บิดาหรือมารดาหลบหนีเจ้าหน้าที่รัฐ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาด้านการขึ้นทะเบียนราษฎร ปัญหาทางสัญชาติการได้รับสิทธิ์ตามที่พลเมืองของประเทศควรได้รับ ตลอดจนแนวทางที่เหมาะสมในการนำพาสมาชิกครอบครัวที่ไม่มีหมายจับหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรง ให้สามารถกลับเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งรัฐบาลอาจต้องมีโครงการหรือกระบวนการรองรับก่อนปล่อยตัวผู้สังคมนั้น อันจะเป็นส่วนช่วยให้ความพยายามในการแก้ปัญหาสามารถครอบคลุมได้ในทุกมิติมากยิ่งขึ้นต่อไป